

Acute psychiatrie

1. Inleiding

1.1. Algemeen

Deze generieke module Acute Psychiatrie biedt een standaard voor de te verlenen hulp aan personen in een crisissituatie van wie het vermoeden bestaat dat zij een acute psychische stoornis hebben en bij wie snel (medisch) ingrijpen noodzakelijk is. In de acute psychiatrie gaat het vaak om ernstige gevallen met gevaarelementen, waarbij de-escalatie en snelle en nauwkeurige afstemming, overdracht en samenwerking tussen de (vele) betrokken ketenpartners van groot belang is.

Bron: Achilles R.A., Beerthuis R.J., Ewijk W.M. (redactie) (2014). Handboek Spoedeisende Psychiatrie. Tweede, geheel herziene druk. Utrecht: De Tijdstroom.

Een crisissituatie kan zich voordoen bij verschillende psychische aandoeningen en problemen en kan door middel van vroege herkenning en preventieve interventies mogelijk voorkomen worden (zie [Vroege onderkenning en preventie](#)). In 2010 werd het gemiddelde aantal crisiscontacten geschat op 11,1 per 1.000 inwoners met een spreiding tussen de regio's van 8,2 tot 18,2.

Een acuut psychiatrisch hulpverlener is een BIG-geregistreerde professional: een psychiater, SPV, verpleegkundig specialist GGZ, een A(N)IOS of een verslavingsarts KNMG. Acuut psychiatrische hulpverleners moeten beschikken over [specifieke kennis en vaardigheden](#): crisisbeoordelingen en crisisinterventies vragen specifieke deskundigheid en daarom ervaring en scholing.

Bron: Achilles R.A., Beerthuis R.J., Ewijk W.M. (redactie) (2014). Handboek Spoedeisende Psychiatrie. Tweede, geheel herziene druk. Utrecht: De Tijdstroom.

1.2. Doelstelling

De doelstelling van deze generieke module is om bij te dragen aan tijdige en kwalitatief goede acuut psychiatrische hulpverlening voor iedereen die dit nodig heeft. Het is van belang dat de acuut psychiatrische keten vanaf het eerste contact met een verwijzer vloeiend functioneert, niet onnodig stigmatiseert of traumatiseert en aansluit bij de zorgbehoefte van de persoon in crisis en zijn naasten. Voor de persoon in crisis en zijn naasten is het van belang dat hulpverleners gericht zijn op het de-escaleren van de situatie, het oordeel van de persoon en zijn naasten zoveel mogelijk betrekken en rust, veiligheid en vertrouwen creëren. Daarnaast is het van belang dat de acuut psychiatrische hulpverlening de persoon snel en adequaat beoordeelt en de behandeling start. Personen met psychische problemen dienen in dezelfde mate als personen met somatische problemen toegang tot zorg te hebben en dezelfde kwaliteit van zorg te ontvangen als personen met somatische problemen.

1.3. Doelgroepen

1.3.1. Definitie van crisis

Deze generieke module beschrijft de benodigde inhoud en organisatie van hulpverlening voor personen (alle leeftijdscategorieën) in een crisissituatie, over wie het vermoeden bestaat dat zij een acute psychische stoornis hebben (inclusief verslavingsproblematiek). De kenmerken van de persoon en zijn omgeving bepalen of sprake is van een crisis en wat de omvang van de crisis is. Als onderdeel van de generieke module Acute psychiatrie hebben ketenpartijen een [GGZ-triagewijzer](#) ontwikkeld. Op basis van de kenmerken van de persoon en zijn omgeving bepaalt de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening aan de hand van de GGZ-triagewijzer de urgentie en inzet van hulpverlening.

Op basis van de kenmerken van de persoon en zijn omgeving bepaalt de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening aan de hand van de GGZ-triagewijzer de urgentie en inzet van hulpverlening.: - Dit is de acuut psychiatrisch hulpverlener die verantwoordelijk gesteld is voor de triage. - De GGZ-triagewijzer geeft per urgentiegraad aan bij welke kenmerken van de persoon in crisis, welke hulpverlening nodig is en wat de maximale wachttijd is. Een belangrijke stap voordat de GGZ-triagewijzer breed kan worden toegepast is het testen ervan in de praktijk (pilotfase).

[GGZ-triagewijzer](#) is erop gericht dat in alle situaties passende hulp geleverd wordt.

1.3.2. Aanleiding en relatie tot actuele ontwikkelingen

Een knelpuntenanalyse van de acute psychiatrieketen die adviesbureau Strategies in Regulated Markets (SiRM) in opdracht van het ministerie van VWS uitgevoerd heeft, vormt de aanleiding voor deze generieke module. Op basis van de knelpuntenanalyse heeft de minister van VWS veldpartijen de opdracht gegeven om vijf van de geprioriteerde knelpunten

vijf van de geprioriteerde knelpunten: Deze vijf knelpunten betreffen: (1) Crisisdefinitie verschillend geïnterpreteerd, (2) Verantwoordelijkheid is onduidelijk rondom overdrachtsmomenten, (3) Vervoer door politie lijkt ongeschikt, (4) Eerste opvanglocatie onduidelijk of ongeschikt en (5) Wachttijd op crisisdienst als lang ervaren.

op te lossen door het ontwikkelen van een multidisciplinaire zorgstandaard. Veldpartijen hebben deze multidisciplinaire zorgstandaard ontwikkeld in de vorm van een generieke module.

Vanaf medio 2015 is de aandacht voor de opvang, hulpverlening en ondersteuning voor mensen die verward gedrag vertonen toegenomen. In dit kader is in opdracht van de VNG, het ministerie van V&J en het ministerie van VWS het 'Aanjaagteam verwarde personen' van start gegaan. Het Aanjaagteam heeft een persoonsgerichte aanpak ontwikkeld gebaseerd op bouwstenen die samen een integrale benadering vormen voor personen met acuut en niet-acuut verward gedrag. Personen in een crisissituatie van wie het vermoeden bestaat dat zij een acute psychische stoornis hebben, maken deel uit van deze groep mensen. In deze generieke module is zoveel mogelijk rekening gehouden met de bredere context en de integrale benadering. Zo kunnen deze generieke module en de beweging gestart door het Aanjaagteam elkaar aanvullen en versterken.

Zo kunnen deze generieke module en de beweging gestart door het Aanjaagteam elkaar aanvullen en versterken.: Bijvoorbeeld wordt in deze generieke module beschreven aan welke voorwaarden een beoordelingslocatie zou moeten voldoen. Deze beoordelingslocatie kan eventueel geïntegreerd worden in een bredere opvanglocatie voor personen die verward gedrag vertonen.

De generieke module vormt zo een onderdeel van de verbetering die partijen inzetten in de hulpverlening, opvang en ondersteuning voor verwarde personen.

De generieke module vormt zo een onderdeel van de verbetering die partijen inzetten in de hulpverlening, opvang en ondersteuning voor verwarde personen.: De ggz zet diverse verbeteringen in om de kwaliteit van zorg voor psychiatrische patiënten te verhogen. Voorbeelden hiervan zijn het opstellen van zorgstandaarden en generieke modules, het maken van afspraken over preventie en vroegsignalering en implementatie van IHT-teams. De verbeteringen hebben mede als doel om mogelijke crises te voorkomen en indien nodig de crisisinterventie binnen de behandeling te laten plaatsvinden.

Bij de doorontwikkeling van de generieke module is het van belang om alle partijen die relevant zijn voor de integrale aanpak voor personen met verward gedrag, waaronder de gemeenten, te betrekken.

1.3.3. Beschrijving aan de hand van stappen die persoon kan doorlopen

[Het figuur Stappen die persoon in crisis met \(vermoeden van\) acute psychische stoornis kan doorlopen](#) laat schematisch zien welke stappen een persoon in crisis van wie het vermoeden bestaat van een acute psychische stoornis kan doorlopen. De inhoud en organisatie van hulpverlening wordt in deze generieke module aan de hand van deze stappen beschreven. Voor iedere stap geldt dat hulpverleners het oordeel van de persoon in crisis en zijn naasten betrekken bij hun handelen.

1. Voorafgaand aan een crisis signaleert de omgeving van de persoon vaak een vatbaarheid voor crisis (voorfase).
2. Een persoon kan op verschillende plekken in crisis raken of in crisis aangetroffen worden (stap 1).
3. De persoon of zijn omgeving neemt contact op met een eerste hulpverlener, bijvoorbeeld de huisarts. Deze hulpverlener maakt een inschatting van de crisissituatie en neemt zo nodig contact op met acuut psychiatrisch hulpverleners (stap 2).
4. Een beoordeling vindt in principe thuis plaats. Indien toch nodig, vindt vervoer naar een eerste opvang ofwel beoordelingslocatie plaats (stap 3, zie Diagnostiek - Persoon wacht thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling).
5. Vervolgens vindt beoordeling van de persoon in crisis plaats door de psychiatrische hulpverleners (stap 4).
6. Afhankelijk van het resultaat van de beoordeling en de mogelijkheden voor behandeling blijft de persoon thuis, keert hij terug naar zijn eigen leefomgeving, blijft hij voor opname of vindt vervoer naar een instelling plaats (stap 5).
7. De acuut psychiatrisch hulpverlener bepaalt op grond van de beoordeling in overleg met de persoon in crisis en zijn naasten de behandeling (stap 6).

1.3.4. Beschrijving voor drie verwijssituaties

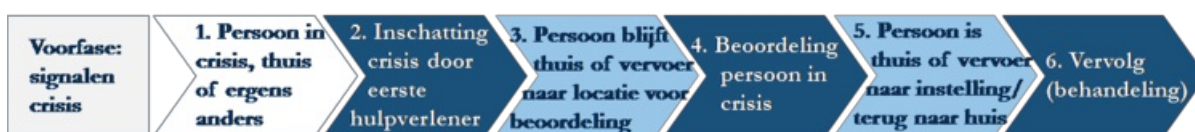
De beschrijving van de inhoud en organisatie van hulpverlening voor personen in een crisissituatie die vermoedelijk een acute psychische stoornis hebben, is ontwikkeld rondom drie verwijssituaties. Deze op basis van focusgroepen met ervaringsdeskundigen, naasten en hulpverleners door de stuurgroep geselecteerde situaties zijn typerend voor crisishulpverlening, omvatten een groot deel van de geleverde zorg binnen de crisisdefinitie en hebben een groot verbeterpotentieel:

- Een persoon raakt thuis in crisis, de huisarts/huisartsenpost (HAP) verwijst door naar de acuut psychiatrische hulpverlening of de persoon zelf/een naaste neemt contact op met de acuut psychiatrische hulpverlening. Hierbij werd ook aandacht besteed aan de benodigde inhoud van hulpverlening voor personen met een dringende zorgvraag buiten kantooruren.
- Een persoon raakt in een openbare ruimte in crisis, de politie/meldkamer 112 verwijst naar de acuut psychiatrische hulpverlening.
- Een persoon raakt bij de maatschappelijke opvang of beschermd wonen in crisis en is onder invloed, de hulpverlener van de maatschappelijke opvang, beschermd wonen of verslavingszorg schakelt de acuut psychiatrische hulpverlening in (afhankelijk van de afspraken die gemaakt zijn met de GGZ-

instelling/ziekenhuispsychiatrie directe inschakeling of inschakeling via tussenkomst van de huisarts/meldkamer 112).

De module geeft een zoveel mogelijk generieke beschrijving van de inhoud en organisatie van de hulpverlening. Waar nodig, is de beschrijving specifiek per verwijssituatie. Naast de genoemde drie verwijssituaties zijn diverse andere situaties voorstelbaar, die vaak dezelfde soort keten van hulpverlening vragen, maar die inhoudelijk kunnen verschillen (bijvoorbeeld bij ouderen met cognitieve problemen, minderjarigen of personen zonder verblijfstatus). Hoewel de module op deze situaties niet specifiek ingaat, kan de globale inhoud en organisatie van hulpverlening ook voor deze situaties gebruikt worden.

1.3.5. Figuur: Stappen die persoon in crisis met (vermoeden van) acute psychische stoornis kan doorlopen

1.4. Uitgangspunten

Voor de ontwikkeling van deze generieke module is gebruik gemaakt van de beschikbare standaarden en richtlijnen en de ontwikkelde documenten in de regio's. Voor de beschrijving van de inhoud van de hulpverlening vormden het Handboek Spoedeisende Psychiatrie en het Praktijkboek Crisisinterventie belangrijke input. In de module zijn verwijzingen opgenomen naar de relevante standaarden en documenten.

Bron: Achilles R.A., Beerthuis R.J., Ewijk W.M. (redactie). (2014). Handboek Spoedeisende Psychiatrie. Tweede, geheel herziene druk. Utrecht: De Tijdstroom.

Oenen F.J. van, Bernardt C., Post L van der. (2007). Praktijkboek Crisisinterventie. De kunst van het interveniëren in moeilijke behandelssituaties in de spoedeisende psychiatrie en psychotherapie. Utrecht: De Tijdstroom

1.4.1. Algemeen

Een generieke module beschrijft vanuit het perspectief van patiënten en naasten wat onder goed professional handelen (goede zorg) wordt verstaan. De meest actuele kennis vormt het uitgangspunt. Het gaat over kennis gebaseerd op de resultaten van wetenschappelijk onderzoek, praktijkkennis en de voorkeuren van patiënten en naasten. De beschreven zorg in de standaarden zijn geen wetten of voorschriften, maar bieden handvatten voor de professional om matched care en gepersonaliseerde zorg te kunnen leveren.

Het werken volgens de kwaliteitsstandaard is geen doel op zich. De combinatie van factoren die tot ziekte hebben geleid en de sociale context waarin de aandoening zich voordoet zijn voor iedere patiënt uniek. Daarnaast heeft iedere patiënt unieke behoeften om regie te voeren over zijn of haar herstel en leven. Zorgprofessionals ondersteunen dit proces vanuit hun specifieke expertise en de kennis die een kwaliteitsstandaard hen biedt. De kwaliteit van een professional kenmerkt zich wellicht meer door de wijze waarop hij of zij in staat is in de juiste gevallen en op het juiste moment (goed beargumenteerd) van een standaard af te wijken. Mede op basis van de kwaliteitsstandaard bepalen de patiënt (en diens naasten) en de professional, ieder met hun eigen expertise, samen wat de gewenste uitkomsten van zorg zijn en welke behandel- en ondersteuningsopties daarbij passend zijn.

Het is voor een succesvolle implementatie van de standaard belangrijk om aandacht te hebben voor de mogelijke benodigde veranderingen in het zorgveld die de standaard met zich meebrengt. Voorbeelden zijn mogelijke effecten op de beschikbare capaciteit van zorgverleners, budgetvraagstukken of ict-aanpassingen. Soms is niet elk onderdeel van deze standaard per direct uitvoerbaar. Bij deze standaard zijn een implementatieplan en de rapportage uitvoerbaarheidstoets opgeleverd. Deze bieden inzicht in hoeverre de standaard uitvoerbaar is. In de komende periode worden de stappen voor implementatie nader uitgewerkt.

2. Patiëntenperspectief

2.1. Inleiding

De balans in het leven is op het moment van een crisis naar de verkeerde kant doorgeslagen. De persoon in crisis heeft niet de veerkracht en vitaliteit om zonder professionele hulp regie over het eigen leven te voeren. Het herstellen van deze eigen regie begint met het de-escaleren van de crisissituatie en het stabiliseren van de persoon. Een goede relatie tussen de persoon in crisis, de hulpverlener en bij voorkeur betrokkenheid van de naasten van de persoon is van belang om gezamenlijk passende hulp op de hulpvraag van de persoon te vinden. Hierbij moet aansluiting zijn bij het persoonlijke verhaal van de persoon in zijn relationele en maatschappelijke context.

Drang of zelfs dwang is soms nodig. Open blijven in het contact met de persoon in crisis en met zijn of haar naasten is hierbij van belang en vaak beter haalbaar dan gedacht.

2.2. Wensen en ervaringen van patiënten

Mind Landelijk Platform Psychische Gezondheid (voorheen het LPGGz) heeft samen met (vertegenwoordigers van) patiënten en naasten beschreven wat de wensen en aandachts- en verbeterpunten zijn voor de acuut psychiatrische hulpverlening vanuit het perspectief van patiënten en hun naasten.

perspectief van patiënten en hun naasten.: Mind Landelijk Platform Psychische Gezondheid heeft hiervoor informatie verzameld in focusgroepen met patiënten en naasten. Dit is aangevuld met een schriftelijke commentaarronde op de concepttekst.

Bij het betrekken van de naasten houden hulpverleners zich aan het hiervoor geldende juridische kader (zie achtergronddocument [Leeswijzer: juridisch kader, definities en afkortingen](#)).

2.3. Kwaliteitscriteria vanuit patiëntenperspectief

Met de [Basisset Kwaliteitscriteria in de GGz vanuit patiënt- en familieperspectief](#) als basis worden de aandachts- en verbeterpunten voor de acute psychiatrische hulpverlening vanuit het perspectief van patiënten en naasten beschreven (zie [Wensen en ervaringen van patiënten \(aandachtspunten\)](#)).

2.3.1. Focus van zorg

De hulpverlening tijdens een crisis gaat over het de-escaleren van de situatie en het stabiliseren van de persoon. De interventie moet gericht zijn op het hervinden van de rust en de persoon in crisis en zijn naasten moeten zoveel mogelijk betrokken worden bij de interventie.

Eerste contact

In het eerste contact met de persoon probeert de hulpverlener de persoon en zijn omgeving te kalmeren en bevestigt hij de persoon in zijn perceptie. Daarna plaatst hij de situatie in een breder perspectief en doorbreekt hij het kokerdenken. Hierbij geeft hij de persoon en zijn naasten hoop en een alternatief vooruitzicht.

Drang en dwang

Wanneer deze aanpak onvoldoende werkt, kan de hulpverlener overgaan tot drang en dwang. Dit is echter het laatste redmiddel.

Stabiliseren

Voor een deel van de personen in crisis biedt het geen oplossing om hen uit de situatie te halen en hen elders te plaatsen. Zolang iemand nog in crisis zit, moet de hulpverlening nog niet vooruit lopen op vervolgspraken. De kracht ligt bij het stabiliseren van de oorspronkelijke situatie. Hierbij kunnen basale zaken enorme stressoren blijken. Zaken als het aandragen van een oplossing voor het opvangen van een huisdier of het inlichten van de directe omgeving kunnen deze stressoren deels wegnemen. Naasten spelen hier vaak een hoofdrol in. Zij kennen de situatie en weten hoe te handelen.

2.3.2. Vorm van zorg

Het persoonlijke verhaal is in het geval van crisis niet altijd volledig uit te vragen. Idealiter worden alle personen die eerder een crisis hebben doorgemaakt drager van een crisiskaart die wanneer nodig geactualiseerd wordt (zie [Vroege onderkenning en preventie](#)).

Zorg voor naasten

Naasten kunnen het overnemen van de regie door de acuut psychiatrische hulpverlening als moeilijk en onbegrijpelijk ervaren. Betrek de naasten als ze willen en kunnen, en informeer naar hun ondersteuningsbehoefte en hoe zij de hulpverlening kunnen ondersteunen. Wanneer het niet mogelijk is om de naasten deel uit te laten maken van de beoordeling en besluitvorming, dient de hulpverlening na afloop een terugkoppeling te geven aan de naasten (zij houden zich hierbij aan het hiervoor geldende juridische kader (zie achtergronddocument [Leeswijzer: juridisch kader, definities en afkortingen](#))).

2.3.3. Inhoud van zorg

Adequate hulpverlening in crisissituaties is gericht op het de-escaleren van de situatie en het stabiliseren van de persoon. Deze hulp moet snel geleverd kunnen worden. Een goede inschatting van de ernst van de crisis is hierbij sterk van belang.

Bepalen vervolg na eerste crisisinterventie

Na de eerste crisisinterventie dient de hulpverlener de naasten en de situatie van de persoon te betrekken bij de keuze voor het vervolg. Ook in de gevallen waar de crisis niet als acuut wordt ingeschat blijft de hulpvraag staan.

Meldpunt met 24/7 bereikbaarheid

De wens van patiënten en naasten is dat er een duidelijk meldpunt is dat 24/7 toegankelijk en bereikbaar is en waar vervolg wordt gegeven, ongeacht de aard van de problematiek.

De wens van patiënten en naasten is dat er een duidelijk meldpunt is dat 24/7 toegankelijk en bereikbaar is en waar vervolg wordt gegeven, ongeacht de aard van de problematiek.: Patiënten en naasten geven aan dat het voor hen zowel binnen als buiten kantooruren duidelijk zou moeten zijn wie zij

kunnen bellen wanneer sprake is van een (verhoogd risico op) crisis en dat de persoon vervolgens goed toegeleid wordt naar passende hulp. Hierover zijn afspraken gemaakt in deze generieke module en de Handreiking regionale samenwerkingsafspraken HAP + Acute GGz. Daarnaast is in oktober 2016 een project gestart, waarin partijen afspraken maken over een betere doorgeleiding, wanneer meldkamer 112 gebeld wordt. De uitkomsten van dit project worden t.z.t. verwerkt in deze generieke module.

Het meldpunt schakelt dan hulpverlening in.

2.3.4. Eisen aan zorg

Patiënten en naasten vinden het snel starten van een crisisinterventie een belangrijke kwaliteitseis. Duidelijke samenwerkingsafspraken tussen ketenpartners in de psychiatrie zijn van belang.

Patiënten en naasten geven aan dat personen die zich aan het begin van een crisis bevinden of voelen dat het mis kan gaan en zich vrijwillig melden, niet altijd van de juiste hulpverlening voorzien worden. Hierdoor raakt de persoon daadwerkelijk in crisis of verergert de crisis. Eén meldpunt met 24/7 bereikbaarheid voor zowel hulpverleners als burgers lijkt ook hier een oplossing.

Ruimte voor individuele, persoonlijke benadering

Het is van belang om vanuit de geldende protocollen te werken, maar ook vanuit de wensen van de persoon in crisis en zijn naasten. In een acute situatie kan er spanning optreden tussen het snel willen handelen van de hulpverlening en het begrijpen van beslissingen van hulpverleners door alle partijen. Voor patiënten en naasten is heldere en duidelijke communicatie over het proces en over (de rol van) de aanwezige hulpverleners van belang.

2.3.5. Vanuit een crisis naar een nieuwe situatie

Wanneer een persoon uit de situatie wordt gehaald en opgenomen wordt, moet in deze nieuwe omgeving sprake zijn van hulpverlening met aandacht voor de persoon en zijn naasten en een sfeer van gastvrijheid. Het is van belang te investeren in een optimale fysieke omgeving ofwel een 'healing environment'.

Zorgvuldige aandacht voor de impact van een crisis

Een crisis heeft veel impact op de persoon in crisis en zijn naasten. Het is van belang dat de hulpverlener dit blijft beseffen en anticipeert op de gevoelens van de persoon en zijn naasten. Voor de persoon is het van belang dat de hulpverlener blijft toelichten wat er gebeurt, geruststelt dat de situatie weer stabiel wordt, een beter vooruitzicht schetst en hoop geeft. Ook naasten hebben behoefte aan informatie over de situatie en mogelijkheden binnen de hulpverlening. De hulpverlener bespreekt met de persoon op welke wijze hij de naasten wil betrekken.

2.3.6. Overdracht

Overdrachtsmomenten zijn risicogevoelig, waardoor er voor patiënten en naasten vaak zaken misgaan tijdens deze momenten. Wat patiënten en naasten betreft, is er pas overgedragen als iemand op een plek is aangekomen die alle betrokken partijen zoveel mogelijk accepteren.

Na terugkeer in eigen situatie

Als de persoon weer naar de eigen situatie teruggaat, moet er aandacht zijn voor de relationele of maatschappelijke aspecten. De psychiatrisch hulpverlener dient goed in te schatten of de persoon door de interventie weer stabiel is of dat extra ondersteuning moet worden geregeld en zo ja, welke. Daarnaast zal de

overdragende partij de benodigde informatie moeten overdragen aan de vervolgzorg en aan de naasten, rekening houdend met de privacywetgeving.

2.3.7. Adequaat aanbod van crisisinterventies

In de stappen die een persoon in crisis doorloopt, zetten hulpverleners verschillende interventies in. Naasten worden zoveel mogelijk betrokken bij deze crisisinterventies.

Naasten worden zoveel mogelijk betrokken bij deze crisisinterventies. : Tenzij dit niet in het belang is van de persoon in crisis, bijvoorbeeld wanneer de persoon aangegeven heeft dit pertinent niet te wensen.

Personen die eerder een crisis hebben doorgemaakt, hebben vaak een crisiskaart die de gewenste eerste interventies beschrijft (zie [Vroege onderkenning en preventie](#)).

Welke interventies worden toegepast hangt af van de aard en ernst van de situatie en van de wensen van de persoon en zijn omgeving. Patiënten en naasten geven aan dat bij verschillende stappen die een persoon met het vermoeden van een acute psychische stoornis kan doorlopen (zie [Figuur Stappen die een persoon in crisis met \(vermoeden van\) acute psychische stoornis kan doorlopen](#)) over het algemeen verschillende generieke interventies en competenties van professionals gewenst zijn. Deze interventies en competenties beschrijven we in deze paragraaf.

Stap 2: Inschatting crisis door eerste hulpverlener en bepaling urgentie en inzet door psychiatrische hulpverlening

- Bij de triage maakt de acuut psychiatrische hulpverlening gebruik van de GGz-triagewijzer (zie achtergronddocument GGz-triagewijzer). Voor personen in crisis en naasten is het van belang dat de verwijzer en de acuut psychiatrische hulpverlener goed doorvragen, sociaal wenselijke antwoorden voorzien en de situatie goed inschatten. Personen in crisis hebben vaak een ander belang dan de naasten die hen willen beschermen, waardoor het oordeel van naasten niet altijd overeenkomt met het oordeel van de persoon zelf. De verwijzer en acuut psychiatrisch hulpverlener dienen hierbij een goede inschatting te kunnen maken.
- Tijdens het contact met de persoon, zijn naasten en/of de verwijzer maakt de regiebehandelaar of voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening een inschatting van de ernst van de situatie. Hierbij bepaalt de voorwacht in overleg met de persoon, zijn naasten en de verwijzer welke eerste acties zij ondernemen. Hierbij is het van belang dat de verwachtingen die de voorwacht en verwijzer schetsen, overeenkomen met de werkelijke acties die ondernomen worden, zodat de persoon en zijn naasten geen onrealistische verwachtingen krijgen.
- De verwijzer en voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening dienen de contactgegevens van de hulpvrager te registreren zodat zij het contact kunnen herstellen wanneer dit verbroken is.

Stap 4: Beoordeling persoon in crisis

- Bij het uitvoeren van de crisisbeoordeling is een belangrijk onderdeel van de interventie het contact maken met de persoon en zijn naasten. Het is voor de persoon en zijn naasten van belang dat de acuut psychiatrisch hulpverlener zich voorstelt, aangeeft waarom hij aanwezig is, schetst wat hij voor de persoon kan betekenen, indien van toepassing aangeeft dat hij een beroepsgeheim heeft, ruimte creëert om te observeren, zijn aandacht verdeelt over de betrokkenen en structuur aanbrengt in het gesprek.
- Patiënten en naasten geven aan het van belang te vinden dat de acuut psychiatrisch hulpverlener compassie toont voor het lijden van de persoon in crisis en zijn naasten. De acuut psychiatrisch hulpverlener dient de persoon als geheel te zien en het probleem vast te stellen in combinatie met de beschermende en uitlokkende factoren.
- Als de acuut psychiatrisch hulpverlener in overleg met de persoon en zijn naasten de oorzaak van de crisis goed in kaart heeft gebracht, kunnen zij gezamenlijk een interventieplan opstellen. De interventies moeten haalbaar en uitvoerbaar zijn en bij de keuze voor een interventie dient de hulpverlener de persoon en zijn naasten op de hoogte te brengen van de voor- en nadelen van de verschillende interventiemogelijkheden.

- Als uit de beoordeling volgt dat geen interventie nodig is van de acuut psychiatrische hulpverlening, is het voor de persoon en zijn naasten van belang dat de hulpverlener zoveel mogelijk toeleidt naar andere interventies die de situatie ontlasten.
- Voor de wensen van personen in crisis en naasten bij de beoordeling en voor interventies bij personen in crisis die niet vrijwillig mee willen werken, verwijzen we naar de generieke module Drang en dwang.

Stap 6: Vervolg(behandeling)

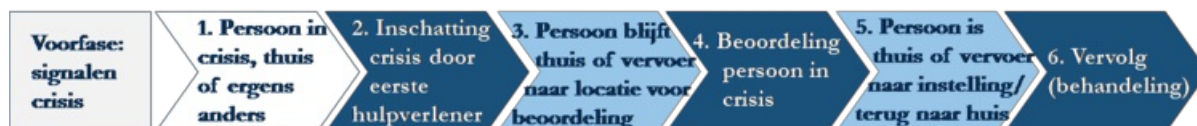
- Bij de behandeling voert de hulpverlener de interventies in het interventieplan uit om de persoon en zijn naasten zo goed mogelijk uit de crisissituatie te leiden. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan medicatie, IHT, een bed op recept, een gesprek op recept of de inzet van een ervaringsdeskundige.
- Patiënten en naasten geven aan het van belang te vinden om na afloop van de crisis de crisissituatie te evalueren met de acuut psychiatrisch hulpverlener en andere betrokken hulpverleners.

3. Hulpverlening aan personen in een crisissituatie

3.1. Inleiding

In een crisissituatie gaat het vaak om een complexe situatie waarin biologische, psychologische en sociale factoren een rol spelen. Een crisissituatie kan iedereen overkomen. Wanneer een crisissituatie zich voordoet, is het van belang dat ketenpartners snel en efficiënt samenwerken en de situatie zoveel mogelijk de-escaleren: Ketenpartners dienen door hun houding en attitude bij te dragen aan het creëren van rust, veiligheid en vertrouwen voor de persoon in crisis en zijn omgeving. Het is voor het welzijn van de persoon in crisis van belang dat de (acuut) psychiatrisch hulpverlener de kennis en expertise heeft om hem snel en adequaat te beoordelen, het behandelbeleid te bepalen en de behandeling in gang te (laten) zetten. Mede in dit kader is de GGz-triagewijzer (zie achtergronddocument [GGz-triagewijzer](#)) ontwikkeld.

Hulpverlening aan personen in een crisissituatie gaat in op de gewenste inhoud van hulpverlening aan personen in crisis waarvan het vermoeden bestaat dat zij een acute psychische stoornis hebben. Bij [Vroege onderkenning en preventie](#) beschrijven we hoe in de 'voorfase' (stap 0 van het zorgproces, zie [Figuur](#) hieronder door middel van vroege herkenning en preventie een crisissituatie voorkomen zou kunnen worden. Bij [Diagnostiek](#) beschrijven we de inhoud van de hulpverlening vanaf het moment dat de crisis daadwerkelijk ontstaat (stap 1 t/m 5). Bij [Behandeling, begeleiding en terugvalpreventie](#), [Monitoring](#) en [Herstel, participatie, re-integratie](#) gaan we kort in op de inhoud van de hulpverlening bij de vervolgbehandeling (stap 6).

Figuur: Stappen die een persoon in crisis met (vermoeden van) acute psychische stoornis kan doorlopen

Waar nodig specificeren we de beschrijving van de inhoud van de hulpverlening naar de drie verwijssituaties (zie [Doelgroepen](#)).

In alle stappen houden hulpverleners zich bij het betrekken van naasten aan het hiervoor geldende juridische kader (zie achtergronddocument [Leeswijzer: juridisch kader, definities en afkortingen](#)). Ook geldt voor alle stappen dat verwijzers en acuut psychiatrisch hulpverleners de politie kunnen vragen om het verlenen van assistentie, wanneer sprake is van een hoog agressieniveau of wanneer sprake lijkt te zijn van het plegen van een strafbaar feit. Verwijzers/acuut psychiatrisch hulpverleners en politie erkennen hierbij elkaars professionele oordeel, met inbegrip van hoe het beroepsgeheim gehanteerd wordt. Discussie over terechte of onterechte politieassistentie vindt achteraf plaats.

3.2. Vroege onderkenning en preventie

In een deel van de gevallen merken de persoon zelf en/of zijn naasten voorafgaand aan een crisissituatie dat hij vatbaar is voor een crisis. Behalve de naasten spelen huisartsen, de POH-GGZ, wijkverpleegkundigen, de maatschappelijke ondersteuning, de wijkagent, scholen, wijkteams, werkgevers, ggz-hulpverleners en hulpverleners in ziekenhuizen een belangrijke rol in de vroege herkenning en preventie. Deze hulpverleners kunnen als het nodig is advies vragen aan de psychiatrische hulpverleners of ervaringswerkers. Hulpverleners kunnen door vroege herkenning en preventie een crisissituatie bij een persoon mogelijk voorkomen.

De aanpak voor vroege herkenning en preventie verschilt voor personen die eerder vanwege crisis in contact zijn geweest met de psychiatrische hulpverlening van die voor personen voor wie dat niet geldt.

3.2.1. Aanpak zonder eerder contact met de psychiatrische hulpverlening vanwege crisis

Bij personen die niet eerder vanwege een crisissituatie in contact zijn geweest met psychiatrische hulpverlening, hebben hulpverleners aandacht voor het volgende:

- Hulpverleners zijn zich bewust van de beschermende en uitlokkende factoren die een rol spelen bij een crisis en grijpen in als het nodig is. Zie ook achtergronddocument Overzicht beschermende en uitlokkende factoren voor crisis.
- Hulpverleners bekijken de verschillende beschermende en uitlokkende factoren in samenhang met de omgeving.
- Hulpverleners betrekken de persoon en zijn naasten zoveel mogelijk in hun oordeel; de persoon en zijn naasten nemen een toename van uitlokkende factoren en ontregeling vaak goed waar.

3.2.2. Aanpak bij eerder contact met de psychiatrische hulpverlening vanwege crisis

Een aanzienlijk deel van de acute psychische patiënten heeft eerder een crisis doorgemaakt.

Een aanzienlijk deel van de acute psychische patiënten heeft eerder een crisis doorgemaakt.: Uit onderzoek van Mulder en Wierdsma in Rotterdam en omgeving in 2002 blijkt bijvoorbeeld dat 41% van de patiënten bij de crisisdiensten in Rotterdam en omgeving twee of meer crisiscontacten per jaar had. Deze patiënten namen 60% van het totaal aantal crisiscontacten voor hun rekening.

Voor deze personen zijn vaak uitlokkende factoren voor een crisis bekend. Door crisisafspraken vast te leggen in bijvoorbeeld een crisis- of signaleringsplan is een adequate reactie in de voorfase van een crisis beter mogelijk en kan een daadwerkelijke crisissituatie mogelijk voorkomen worden.

Voor deze personen zijn vaak uitlokkende factoren voor een crisis bekend. Door crisisafspraken vast te leggen in bijvoorbeeld een crisis- of signaleringsplan is een adequate reactie in de voorfase van een crisis beter mogelijk en kan een daadwerkelijke crisissituatie mogelijk voorkomen worden.: De mate van het succes van crisisafspraken in de vorm van bijvoorbeeld een crisis- of signaleringsplan (en crisiskaart) zijn mede afhankelijk van de voorspelbaarheid van de crisis, de behandelbaarheid van de aandoening en de compliance van de patiënt. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat een crisis- of signaleringsplan bij bijna een kwart van de patiënten een gedwongen opname kan voorkomen.

Bron: Jong M. H. de, Kamperman A.M., Oorschot M., Priebe S., Bramer W., Sande R. van de, Gool A.R. van, Mulder C.L. (2016) Interventions to Reduce Compulsory Psychiatric Admissions - A Systematic Review and Meta-analysis. JAMA Psychiatry.

Een model voor een plan voor crisisafspraken staat in

Een model voor een plan voor crisisafspraken staat in: Een ander voorbeeld is het crisisplan in de WRAP.

[Meer informatie](#)

(achtergronddocument [Model voor plan voor crisisafspraken](#)). In de crisisafspraken is bijvoorbeeld opgenomen welke signalen iemand vertoont in de voorfase van een crisis, bij welk type levensgebeurtenissen de persoon vatbaarder is voor crisis en welke actiepunten voor de persoon en zijn omgeving zijn afgesproken om een crisissituatie te voorkomen. De persoon en een belangrijke persoon uit zijn netwerk stellen de crisisafspraken op met de regiebehandelaar. Gezamenlijk evalueren de behandelaar, de persoon en zijn naasten de crisisafspraken eens per halfjaar en na een crisissituatie. Wanneer iemand niet meer in behandeling is in de generalistische basis ggz of in de gespecialiseerde ggz, maar onder begeleiding is van de huisarts, dan evalueren de huisarts (in overleg met de POH-GGZ), de persoon en zijn naasten de crisisafspraken eens per jaar.

Crisiskaart

Voor personen met crisisafspraken is het streven dat zij een crisiskaart bij zich dragen. Deze bevat minimaal de persoonlijke gegevens van de persoon, een omschrijving van de kenmerken van een crisis bij de persoon, de medicatie in geval van een crisis en de gegevens van de contactpersonen bij crisis. Zie [Crisiskaart ggz](#). De persoon stelt de crisiskaart op samen met zijn naasten en/of de betrokkenen bij de crisis en wordt daarbij ondersteund door een consulent.

De persoon stelt de crisiskaart op samen met zijn naasten en/of de betrokkenen bij de crisis en wordt daarbij ondersteund door een consulent. : Stichting Crisiskaart® Nederland beveelt sterk aan om de crisiskaart op te stellen met een onafhankelijke crisiskaartconsulent. De crisiskaartconsulent kan een ervaringsdeskundige hulpverlener zijn.

De consulent deelt de crisiskaartinformatie, als de persoon daar toestemming voor geeft, met de hulpverleners van de persoon (waaronder de huisarts). De huisarts zal deze delen met de vervangend huisarts of de HAP. Zie hiervoor ook de [generieke module Landelijke samenwerkingsafspraken tussen huisarts, generalistische basis GGz en gespecialiseerde GGz \(LGA\)](#). Daarnaast vraagt de consulent aan de persoon of hij de crisiskaart wil laten registreren bij de regiebehandelaar en HAP en, indien daar redenen toe zijn, de politie.

Daarnaast vraagt de consulent aan de persoon of hij de crisiskaart wil laten registreren bij de regiebehandelaar en HAP en, indien daar redenen toe zijn, de politie.: Momenteel is het delen met de politie slechts mogelijk in enkele plaatsen. Er wordt door verschillende partners landelijk gewerkt aan de beste wijze waarop dit kan worden vormgegeven.

Zodat deze hulpverleners in geval van een crisissituatie direct de juiste personen in kunnen schakelen. De persoon en zijn naasten evalueren en actualiseren (zo nodig) de crisiskaart in samenwerking met de consulent minimaal eens per jaar.

3.3. Diagnostiek

3.3.1. Stap 1: Persoon in crisis thuis of ergens anders

Als een persoon in crisis raakt, is het belangrijk dat de omgeving hem op de juiste wijze bejegt. Dit betekent dat degene die de persoon aantreft op een respectvolle manier contact maakt, de situatie zoveel mogelijk de-

escaleert, rekening houdt met de (culturele en religieuze) context waarin de persoon zich bevindt en zijn verstandelijke vermogens en hem toeleidt naar de juiste professionele hulp. Voor de persoon in crisis, zijn naasten en verwijzers dient duidelijk te zijn wie zij kunnen bellen in het geval van een crisis.

Als personen in crisis raken, is het streven dat voor medische hulpverleners de volgende informatie, mits relevant, beschikbaar is:

Als personen in crisis raken, is het streven dat voor medische hulpverleners de volgende informatie, mits relevant, beschikbaar is: : Voor het inzien en delen van informatie geldt een beroepsgeheim: medische informatie mag, met toestemming van de persoon, alleen met zorgverleners gedeeld worden. Hiervoor gelden verschillende voorwaarden: zie Behandeling, begeleiding en terugvalpreventie en de vertaling van de wet bescherming persoonsgegevens voor cliënten van de maatschappelijke opvang voor meer informatie.
[Meer informatie](#)

- Somatische en psychische voorgeschiedenis van de persoon, waaronder of de persoon eerder een crisis doorgemaakt heeft of bekend is met verslaving
- Als de persoon op dit moment/recent onder behandeling is (geweest) in de ggz of verslavingszorg: naam en contactgegevens van de regiebehandelaar
- Crisisafspraken
- Medicatiegebruik van de persoon

Voor zowel medische hulpverleners als niet-medische hulpverleners, politie en naasten is het streven dat de volgende informatie, mits relevant, beschikbaar is als personen in crisis raken:

- Agressie richting omgeving in het verleden en/of bekend wapenbezit
- Bekend met middelengebruik
- Aanwezigheid van een juridisch kader: BOPZ-maatregel of relevante strafrechtelijke maatregel
- Aandachtspunten bij benaderen
- Personalia (o.a. naam en geboortedatum) van de persoon
- Contactgegevens van naasten van de persoon

Voor personen die eerder een crisis doorgemaakt hebben en personen met een behandeling in de ggz die vatbaar zijn voor een crisis, is het streven dat zij een crisiskaart bij zich dragen (zie [Vroege onderkenning en preventie](#)).

3.3.2. Stap 2: Inschatting crisis door eerste hulpverlener

Per verwijssituatie wordt beschreven hoe de verwijzer inschat welk type hulpverlening nodig is: huisartsenzorg, (acuut) specialistische somatische zorg, acuut psychiatrische hulpverlening en/of inzet van politie. Vervolgens beschrijven we hoe de psychiatrische hulpverlening op basis van het eerste (vaak telefonische) contact met de eerste hulpverlener de urgentie en inzet van hulp bepaalt (tweede triage).

Als onderdeel van de inschatting van de crisis vraagt de verwijzer naar het oordeel en de wensen van de persoon zelf en vraagt hij de naasten van de persoon hoe zij de persoon inschatten. Hierbij is het van belang om de persoon te vragen wat er volgens hemzelf aan de hand is, wat hij nodig heeft, of naasten gewaarschuwd moeten worden en of er hulp moet komen voor kinderen ([de kindcheck](#)) of andere personen of huisdieren die aan de zorg van de persoon zijn toevertrouwd.

Inschatting crisis (eerste triage) als huisartsenzorg eerste hulpverlener is

Triagisten van de huisartsenzorg doen een eerste triage op basis van de Nederlandse Triage Standaard (NTS).

Triagisten van de huisartsenzorg doen een eerste triage op basis van de Nederlandse Triage Standaard (NTS). : In de dagpraktijk hanteert de huisartsenzorg de NHG triagewijzer. De NHG triagewijzer is gebaseerd op de NTS. Zie meer informatie voor de Handreiking regionale samenwerkingsafspraken HAP + Acute GGz voor een weergave van de elementen voor psychiatrische triage in de NTS.

[Meer informatie](#)

Zo beoordeelt de triagist de ernst en urgentie en bepaalt hij in overleg met de huisarts welk type hulpverlening nodig is. Als uit de triage door de huisartsenzorg volgt dat acuut psychiatrische hulpverlening nodig is, neemt de huisartsenzorg contact op met de acuut psychiatrische hulpverlening. Bij een hoog agressierisico of een strafbaar feit schakelt de triagist politie in.

Bij een hoog agressierisico of een strafbaar feit schakelt de triagist politie in.: Bij een hoog agressieniveau kan de hulpverlener assistentie vragen van de politie.

Voor patiënten die niet bekend zijn in de ggz is vaak face-to-face contact met een huisarts nodig om te bepalen of acuut psychiatrische hulpverlening nodig is.

De huisarts sluit eerst somatische problematiek uit, vóórdat hij acuut psychiatrische hulpverlening inschakelt. Hij besteedt daarbij extra aandacht aan de volgende omstandigheden of doelgroepen:

- Eerste psychose
- Vermoeden van intoxicatie
- Delier
- Persoon is 40 jaar of ouder en heeft geen psychische voorgeschiedenis
- Persoon is 65 jaar of ouder en heeft een psychische voorgeschiedenis
- Persoon leidt aan een somatische aandoening, waarbij ernstige psychische ontregeling op kan treden (bijvoorbeeld diabetes of de ziekte van Parkinson).

Als de huisarts vermoedt dat de oorzaak van de verwarde toestand somatische problematiek is, dan behandelt de huisarts deze of schakelt hij (acute) specialistische somatische zorg in.

De huisartsenzorg gaat na of de persoon crisissafspraken heeft en in het bezit is van een crisiskaart. De (informatie in de) crisissafspraken/crisiskaart is, indien de persoon hiervoor toestemming gegeven heeft, opgenomen in (de samenvatting van) het medisch dossier van de persoon. Voor personen zonder crisiskaart bepaalt de huisarts of er sprake kan zijn van een somatische oorzaak door na te gaan in hoeverre de crisismelding aansluit bij de psychische achtergrond van deze personen. Voor personen met een crisiskaart stemt de huisarts zijn manier van handelen af op de informatie op de crisiskaart.

Inschatting crisis als politie eerste hulpverlener is

Het stappenplan in de [informatiebrochure voor politiemensen voor ggz-gerelateerd politiewerk](#) geeft een leidraad voor de benadering door politiemensen van een persoon, bij wie het vermoeden bestaat van een crisis.

vermoeden bestaat van een crisis.: Bijvoorbeeld in de regio Amsterdam.

[Meer informatie](#)

Politiebeambten schatten op basis van hun ervaring en scholing in of acuut psychiatrische hulpverlening nodig is. Hierbij kan politie de GGz-triagewijzer (zie achtergronddocument [GGz-triagewijzer](#)) als hulpmiddel gebruiken.

De [informatiebrochure voor politiemensen voor ggz-gerelateerd politiewerk](#) beschrijft ook welke informatie de psychiatrisch hulpverlener van de politie nodig heeft voor aanmelding bij de acuut psychiatrische hulpverlening. Voor niet-bekende patiënten kan de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening bij de

triage vragen om de hulp in te roepen van een huisarts, als daar aanleiding toe is.

Als meldkamer 112 de politie inschakelt, maakt politie op basis van de meldkamerregistratie vooraf een inschatting van de risicofactoren. Zo kan politie inschatten in welke mate sprake zal zijn van agressie en/of strafbare feiten. Op grond van die inschatting kan de politiebeambte besluiten of en zo ja hoe de politie betrokken dient te zijn bij het verlenen van de eerste hulp.

Voor personen in crisis die een strafbaar feit gepleegd hebben, dienen samenwerkingsafspraken gemaakt te zijn tussen de ggz (waaronder de acuut psychiatrische hulpverlening), politie, het Openbaar Ministerie, het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie, en de Dienst Justitiële Inrichtingen.

Voor personen in crisis die een strafbaar feit gepleegd hebben, dienen samenwerkingsafspraken gemaakt te zijn tussen de ggz (waaronder de acuut psychiatrische hulpverlening), politie, het Openbaar Ministerie, het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie, en de Dienst Justitiële Inrichtingen. Deze brochure is nog in ontwikkeling. Zij wordt geactualiseerd in 2017 waarna formele vaststelling dient te volgen.

Voor personen in crisis die onder invloed zijn van alcohol of drugs dienen samenwerkingsafspraken gemaakt te zijn tussen de gemeente (GGD), ggz (waaronder de acuut psychiatrische hulpverlening), politie, arrestantenartsen, ziekenhuiszorg en verslavingszorg.

Voor personen in crisis die onder invloed zijn van alcohol of drugs dienen samenwerkingsafspraken gemaakt te zijn tussen de gemeente (GGD), ggz (waaronder de acuut psychiatrische hulpverlening), politie, arrestantenartsen, ziekenhuiszorg en verslavingszorg. : Bijvoorbeeld in Utrecht zijn er samenwerkingsafspraken voor personen onder invloed van alcohol.
[Meer informatie](#)

Inschatting crisis als hulpverlener in maatschappelijke opvang/beschermd wonen eerste hulpverlener is

De hulpverlener in de maatschappelijke opvang of de hulpverlener die de persoon aantreft in een woonvoorziening van beschermd wonen, moet beschikken over instructies

instructies: Achtergronddocument triagechecklist voor personen met psychiatrische problemen op een eerste hulp (Achilles et al., 2014, blz. 55) kan als leidraad dienen voor het opstellen van deze instructies.
[Meer informatie](#)

om in te schatten welk type hulpverlening de persoon nodig heeft: huisartsenzorg, (acuut) specialistische somatische zorg, acuut psychiatrische hulpverlening

om in te schatten welk type hulpverlening de persoon nodig heeft: huisartsenzorg, (acuut) specialistische somatische zorg, acuut psychiatrische hulpverlening: Rechtstreekse inschakeling van de acuut psychiatrische hulpverlening is alleen mogelijk als hierover afspraken zijn gemaakt tussen de maatschappelijke opvang/beschermd wonen en de ggz of de ziekenhuispsychiatrie.

en/of inzet van politie. Hiervoor heeft hij informatie over de persoon nodig (zie [Diagnostiek – Persoon in crisis thuis of ergens anders](#)).

Bepaling urgentie en inzet door psychiatrische hulpverlening (tweede triage) op basis van telefonisch contact met verwijzer

Als de eerste hulpverlener/verwijzer inschat dat acuut psychiatrische hulpverlening nodig is, neemt deze (telefonisch) contact op met de acuut psychiatrische hulpverlening. Voor verwijzers moet duidelijk zijn hoe zij de acuut psychiatrische hulpverleners kunnen bereiken.

Voor verwijzers moet duidelijk zijn hoe zij de acuut psychiatrische hulpverleners kunnen bereiken.:

Voor afspraken over de bereikbaarheid, beschikbaarheid en directe toegankelijkheid van de acuut psychiatrische hulpverlening, zie meer informatie voor het achtergronddocument GGz-triagewijzer. Voor afspraken over de informatie-uitwisseling, zie Kwaliteitsindicatoren.

[Meer informatie](#)

Een checklist en voorbeelden van samenwerkingsafspraken tussen HAP's en de ggz vindt u hier.

Het Handboek Spoedeisende Psychiatrie

Bron: Achilles R.A., Beerthuis R.J., Ewijk W.M. (redactie) (2014). Handboek Spoedeisende Psychiatrie, p.56. Tweede, geheel herziene druk. Utrecht: De Tijdstroom.

en het Praktijkboek Crisisinterventie

Bron: Oenen F.J. van, Bernardt C., Post L van der. (2007). Praktijkboek Crisisinterventie. De kunst van het interveniëren in moeilijke behandelsituaties in de spoedeisende psychiatrie en psychotherapie, p.50. Utrecht: DeTijdstroom.

beschrijven de informatie die de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening nodig heeft bij aanmelding van de persoon (zie ook achtergronddocument [Benodigde informatie voor triage door voorwacht crisisdienst](#)).

Bron: Achilles R.A., Beerthuis R.J., Ewijk W.M. (redactie). (2014). Handboek Spoedeisende Psychiatrie. Tweede, geheel herziene druk. Utrecht: De Tijdstroom.

Oenen F.J. van, Bernardt C., Post L. van der. (2007). Praktijkboek Crisisinterventie. De kunst van het interveniëren in moeilijke behandelsituaties in de spoedeisende psychiatrie en psychotherapie. Utrecht: DeTijdstroom.

Op basis van de informatie van de verwijzer maakt de voorwacht een inschatting van de urgentie en bepaalt hij welke inzet van acuut psychiatrische hulpverlening op welke termijn nodig is. Hiervoor maakt de voorwacht gebruik van de GGz-triagewijzer (zie achtergronddocument [GGz-triagewijzer](#)). Als somatiek nog niet uitgesloten is, dan kan de voorwacht inzet van (acuut) somatische zorg adviseren.

Op basis van de telefonische triage informeert de voorwacht de verwijzer over de geschatte wachttijd op de acuut psychiatrische hulpverlening. De voorwacht en de verwijzer maken afspraken over het bewaken van de veiligheid gedurende de wachttijd op de acuut psychiatrisch hulpverlener.

De voorwacht en de verwijzer maken afspraken over het bewaken van de veiligheid gedurende de wachttijd op de acuut psychiatrisch hulpverlener. : Voor de persoon in crisis en zijn naaste(n) is het van belang dat er een aanspreekpunt is tijdens de wachttijd en dat er hulpverlening bij de persoon is, wanneer dit nodig is.

De verwijzer informeert de persoon en zijn naasten over de gemaakte afspraken met de acuut psychiatrisch hulpverlener.

De voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening en verwijzer erkennen elkaars professionele oordeel. Discussie over terechte of onterechte verwijzing vindt achteraf plaats, bijvoorbeeld tijdens een structureel overleg tussen de psychiatrische hulpverlening en de ketenpartners in de acute psychiatrie (zie [Behandeling, begeleiding en terugvalpreventie](#)).

3.3.3. Stap 3: Persoon wacht thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling

De crisisbeoordeling door de acuut psychiatrische hulpverlening vindt bij voorkeur in de thuissituatie van de persoon plaats, in aanwezigheid van de relevante naasten. Veel patiënten, naasten en hulpverleners geven aan dat beoordelen in de thuissituatie de voorkeur verdient, om een goed beeld te krijgen van de aard van de crisis. Echter, in sommige gevallen is vervoer naar een locatie voor beoordeling noodzakelijk:

Echter, in sommige gevallen is vervoer naar een locatie voor beoordeling noodzakelijk:: Dit betreft een locatie, waar de acuut psychiatrisch hulpverlener een psychiatrische beoordeling kan uitvoeren. Deze beoordelingslocatie kan eventueel onderdeel zijn van een bredere opvanglocatie (voor de groep 'verwarde personen').

- Bij een hoge urgentie (bedreiging vitale functies, gevaar voor suïcide/zelfbeschadiging en/of sterke mate van onrust of agressie).
- Wanneer de persoon gedurende de crisis strafbare feiten gepleegd heeft.
- Wanneer thuis wachten op het arriveren van de acuut psychiatrische hulpverlening leidt tot sterke onrust bij de persoon in crisis en/of zijn naasten.
- Als uit de triage blijkt dat de persoon snel zorg nodig heeft, maar de acuut psychiatrische hulpverlening vanwege logistieke redenen niet binnen de maximale wachttijd die volgt uit de urgentiegraad, bij de persoon thuis kan arriveren.

Gedurende de wachttijd op de acuut psychiatrische hulpverlener(s) dienen verwijzers en hulpverleners aandacht te hebben voor de persoon en zijn naasten. Tijdens de wachttijd dient er een aanspreekpunt te zijn voor de persoon, zijn naasten en verwijzers.

Voorwaarden voor vervoer

Als het niet veilig is om de persoon met eigen vervoer naar de locatie voor beoordeling te brengen, dan gelden de volgende voorwaarden voor vervoer:

Als het niet veilig is om de persoon met eigen vervoer naar de locatie voor beoordeling te brengen, dan gelden de volgende voorwaarden voor vervoer:: Deze voorwaarden zullen op basis van het project, waarin een model voor vervoer voor personen met verward gedrag wordt ontwikkeld (eind 2016, begin 2017), aangescherpt/aangevuld worden.

- Als de somatische toestand van de persoon zorgelijk is, ontvangt de persoon medische begeleiding voorafgaand en/of tijdens het vervoer naar de SEH. In dit geval zijn de vervoerders hulpverleners en is het vervoermiddel toegerust op het bieden van somatische zorg.
- De verwijzer informeert de vervoerders over de algehele toestand van de persoon en de gemaakte afspraken met de acuut psychiatrisch hulpverlening. Hierbij maakt de verwijzer zoveel mogelijk gebruik van de SBAR-methode (Situation, Background, Assessment, Recommendation- bij voorkeur de (Kwaliteitskader acute psychiatrie ambulancezorg).
- De verwijzer betreft de persoon in crisis en zijn naasten zoveel mogelijk bij de keuze voor het vervoer. De verwijzer en vervoerders informeren de persoon en zijn naasten over de reden van het vervoer, de bestemming en de wachttijden. De wachttijden zijn zo kort mogelijk.
- De bejegening van vervoerders is gericht op versterking van de eigen kracht van de persoon gebaseerd op herstelondersteunende principes: de vervoerder maakt contact met de persoon, toont begrip, creëert rust, veiligheid en vertrouwen en betreft het oordeel van de persoon in crisis en zijn naasten zoveel mogelijk. Vervoerders zijn geschoold in de omgang met acuut psychische patiënten.
- De hulpverlening is gericht op normalisering van de situatie en de-escalering van de crisis, en het vervoer betreft zoveel mogelijk zittend vervoer. Als de vervoerder een uniform draagt, dan is hij zich ervan bewust welke uitstraling dit richting de persoon in crisis kan hebben. De persoon wordt alleen bij een inschatting van onmiddellijk gevaar gefixeerd vervoerd.
- De veiligheid voor de persoon en vervoerders moet gegarandeerd zijn. Voor de vervoerder is duidelijk in

welke gevallen en hoe een persoon gesedeerd mag worden. Als sprake is van een hoog agressieniveau ondersteunt politie bij het vervoer.

- Als een naaste mee wil rijden, dan bieden vervoerders deze mogelijkheid als het veilig kan.
- De vervoerders informeren de hulpverleners op de locatie van bestemming over de toestand van de persoon en de gemaakte afspraken met de acuut psychiatrische hulpverlener(s). Hierbij maken de vervoerders gebruik van de SBAR (zie Kwaliteitskader acute psychiatrie ambulancezorg).

Voorwaarden voor locatie voor beoordeling

Voor personen voor wie de verwijzer en acuut psychiatrische hulpverlening in overleg met de persoon en zijn naasten besluiten dat het niet veilig is om de persoon thuis te beoordelen, dient een locatie voor beoordeling beschikbaar te zijn in iedere regio. De locatie voor beoordeling dient te voldoen aan de volgende criteria:

- Hulpverleners op de beoordelingslocatie proberen de crisis te de-escaleren. Hulpverleners zijn geschoold in de omgang met acuut psychische patiënten. De bejegening is gericht op het versterken van de eigen kracht van de persoon en volgens de herstelondersteunende principes: de hulpverlener maakt contact met de persoon, toont begrip, creëert rust en vertrouwen en betreft het oordeel en de wensen van de persoon in crisis en zijn naasten zoveel mogelijk. Bij voorkeur zijn ook ervaringsdeskundigen aanwezig op de locatie.
- De beoordelingslocatie is 24/7 beschikbaar, is patiëntvriendelijke (zoveel mogelijk prikkelarm en met daglicht) en beschikt over patiëntvriendelijke spreekkamers. De ruimte beschikt over faciliteiten voor basaal lichamelijk onderzoek. In geval van nood zijn in de onmiddellijke omgeving van de beoordelingsruimte beperkende maatregelen toepasbaar (conform de Wet BOPZ). Deze maatregelen worden alleen toegepast indien dit sterk in het belang is van de persoon en/of zijn omgeving.
- De locatie is alléén een politiecel als er sprake is van (verdenking van) het plegen van een strafbaar feit. In het convenant tussen GGZ Nederland en politie is opgenomen dat 'situaties waarin ordeverstoring gedrag voortduurt en niet is uitgemaakt in hoeverre het gedrag voortkomt uit een geestesstoornis als strafbaar feit worden aangemerkt'.
- Als de beoordelingslocatie zich bevindt op de SEH van een algemeen ziekenhuis of UMC, dan voldoet de hulpverlening naast de beschreven criteria ook aan de criteria, zoals beschreven in de Praktijktoets Spoed Eisende Hulp en de verscherping hiervan in de Criteria SEH profiel Acute gedragsstoornissen.

De hulpverlening op de beoordelingslocatie ontvangt de persoon in crisis wanneer de vervoerder de persoon hier brengt. Discussie over terechte of onterechte verwijzing vindt achteraf plaats.

3.3.4. Stap 4: Beoordeling persoon in crisis, thuis of op beoordelingslocatie

Bij de beoordeling van een persoon in crisis houden acuut psychiatrisch hulpverleners zich aan de richtlijnen die de instelling en de beroepsgroep stellen,

Bij de beoordeling van een persoon in crisis houden acuut psychiatrisch hulpverleners zich aan de richtlijnen die de instelling en de beroepsgroep stellen, : In het kwaliteitsstatuut dienen behandelaars in de ggz aan te geven waar een bekende patiënt terecht kan in de ANW-uren en tijdens een crisis.

waaronder het kwaliteitsstatuut van de instelling, het [expertisegebied SPV](#) en het [beroepsdeelprofiel verpleegkundig specialist GGz](#). SPV'en en verpleegkundig specialisten GGz moeten bekwaam zijn voor crisisbeoordelingen en crisisinterventies: crisisbeoordelingen en crisisinterventies vergen specifieke deskundigheid en daarom ervaring en scholing.

Een SPV/verpleegkundig specialist voert de beoordeling samen met een A(N)IOS en/of psychiater uit.

Een SPV/verpleegkundig specialist voert de beoordeling samen met een A(N)IOS en/of psychiater uit.: Hiervoor zijn verschillende uitwerkingvormen denkbaar. Het is bijvoorbeeld mogelijk om de A(N)IOS/psychiater te betrekken via een meekijkconsult.

Tijdens de beoordeling werken de SPV/verpleegkundig specialist en A(N)IOS nauw samen met de psychiater, die als achterwacht telefonisch bereikbaar is en indien nodig snel ter plaatse is. De psychiater is verantwoordelijk voor de besluiten die volgen uit de beoordeling: het stellen van de psychiatrische diagnose en het in gezamenlijkheid vaststellen van het eerste behandelbeleid. Indien de regiebehandelaar aanwezig is, draagt de psychiater de regie over en is de regiebehandelaar verantwoordelijk voor het in gang (laten) zetten van de behandeling. Indien de persoon nog geen regiebehandelaar heeft of de regiebehandelaar niet aanwezig is (buiten kantooruren), fungeert de psychiater als regiebehandelaar en zet hij de behandeling in gang. De input van naasten vormt onderdeel van de diagnostiek, het besluit voor een crisisinterventie en het bepalen van het behandelbeleid.

Agressierisico taxeren

Voorafgaand aan het bezoek aan de persoon schat de acuut psychiatrische hulpverlener het agressierisico van de persoon in. Voor de hoofdprincipes van agressietaxatie in crisissituaties, zie hoofdstuk 12 van het Handboek Spoedeisende Psychiatrie.

Bron: Achilles R.A., Beerthuis R.J., Ewijk W.M. (redactie) (2014). Handboek Spoedeisende Psychiatrie. Tweede, geheel herziene druk. Utrecht: De Tijdstroom.

Een hulpmiddel is de ['checklist van Nijman en Penterman 'Risico crisisdienst'](#). De psychiatrisch hulpverlener doet als onderdeel van de agressietaxatie een ['kindcheck'](#) om te beoordelen of de situatie voor eventuele kinderen veilig is. Daarnaast controleert hij of er andere personen of huisdieren zijn die aan de zorg van de persoon zijn toevertrouwd.

Persoonlijke factoren en omgeving betrekken

De psychiatrisch hulpverlener houdt bij de beoordeling rekening met de omstandigheden van de beoordelingslocatie en de verstandelijke vermogens en culturele context van de persoon.

De psychiatrisch hulpverlener houdt bij de beoordeling rekening met de omstandigheden van de beoordelingslocatie en de verstandelijke vermogens en culturele context van de persoon.: Zie Achilles et al., 2014, hoofdstuk 9 voor de omstandigheden van verschillende locaties en omgevingsfactoren waarmee de psychiatrisch hulpverlener rekening moet houden.

Zie ook de [generieke module Psychische stoornissen en zwakbegaafdheid \(ZB\) of een lichte verstandelijke beperking \(LVB\)](#).

Bij de beoordeling kan de psychiatrisch hulpverlener, indien de persoon daarvoor toestemming geeft, gebruik maken van de professionele samenvatting van het dossier van de huisarts.

Bron: NHG, 2011. De samenvatting geeft de actuele problemen weer en bevat informatie over de medicatie en laatste consulten.

Voor patiënten bekend in de ggz is overleg met de hulpverlener bij wie de persoon in zorg is of was van belang. Hiervoor is toestemming van de persoon nodig. In geval van een BOPZ-beoordeling gelden afwijkende regels.

Voor patiënten bekend in de ggz is overleg met de hulpverlener bij wie de persoon in zorg is of was van belang. Hiervoor is toestemming van de persoon nodig. In geval van een BOPZ-beoordeling gelden afwijkende regels.: De BOPZ geeft de geneesheer-directeur en/of de onafhankelijk verklarend arts mogelijkheden om, zonder toestemming van de patiënt, met andere hulpverleners te overleggen.

Voor informatie over potentieel agressierisico en/of wapenbezit raadpleegt de psychiatrisch hulpverlener de

politie.

Voor informatie over potentieel agressierisico en/of wapenbezit raadpleegt de psychiatrisch hulpverlener de politie. : De informatiedeling moet nader uitgewerkt worden. Dit wordt opgenomen in het onderhouds- en implementatieplan van deze generieke module.

Te hanteren bronnen bij een crisisbeoordeling en de opleiding en bijscholing voor de acuut psychiatrische hulpverlening zijn:

- Als er sprake is van suïcidaliteit hanteert de psychiatrische hulpverlening de generieke module Diagnostiek en behandeling van suïcidaal gedrag.
- Het acute boekje voor de psychiatrie biedt handvatten voor het herkennen van een toestandsbeeld van de persoon en beschrijft per toestandsbeeld kenmerken voor de diagnostiek en de eerste stappen van het behandeltraject.
- Het Praktijkboek Crisisinterventie beschrijft toe te passen interventies in een crisis en geeft ook handvatten voor de gespreksvoering en het opbouwen van een goede samenwerkingsrelatie met de persoon in crisis.
- Het Handboek Spoedeisende Psychiatrie biedt handvatten voor de diagnostiek van de persoon in crisis.

Een voorbeeld van een formulier waarin de psychiatrisch hulpverlener informatie op basis van de toegepaste beoordeling kan registreren vindt u [hier](#). De psychiatrisch hulpverlener bespreekt passende behandelopties in overlet met de persoon en zijn naasten, waarna zij hierover samen besluiten.

De beoordelende arts/psychiater kan een geneeskundige verklaring opstellen en een verzoek indienen voor een IBS-maatregel bij de burgemeester.

De beoordelende arts/psychiater kan een geneeskundige verklaring opstellen en een verzoek indienen voor een IBS-maatregel bij de burgemeester.: De ruimte die de Wet BOPZ laat om een geneeskundige verklaring voor de aanvraag van een lastgeving tot een IBS ook door een arts, niet-psychiater zijnde, te laten opstellen, mag uitsluitend benut worden indien het onmogelijk is dit door een psychiater te laten doen.

Dit doet de arts/psychiater als hij beoordeelt dat opname nodig is, maar de persoon niet opgenomen wil worden en als gevolg van de psychische stoornis een acuut gevaar voor zichzelf of zijn omgeving vormt (en het gevaar niet op een andere manier afgewend kan worden). Zo wordt de persoon onvrijwillig toegeleid naar passende zorg.

Zo wordt de persoon onvrijwillig toegeleid naar passende zorg.: Een beschrijving van de procedure conform de Wet BOPZ geven Achilles et al., 2014.

Beoordeling van personen die onder invloed zijn van alcohol of drugs

Bij de beoordeling van personen die onder invloed zijn, vindt eerst een somatische screening plaats.

Bron: Achilles R.A., Beerthuis R.J., Ewijk W.M. (redactie) (2014). Handboek Spoedeisende Psychiatrie. Tweede, geheel herziene druk. Utrecht: De Tijdstroom. Hoofdstuk 19.

De arts kan geneesmiddelen toedienen om het afvoeren van aanwezige giftige stoffen in het lichaam te starten.

Bron: Achilles R.A., Beerthuis R.J., Ewijk W.M. (redactie) (2014). Handboek Spoedeisende Psychiatrie. Tweede, geheel herziene druk. Utrecht: De Tijdstroom. Hoofdstuk 15.

Daarnaast zijn voor verschillende verslavende middelen (regionale) specifieke [protocollen](#) opgesteld.

Als de somatische behandeling nog gaande is, kan de somatisch hulpverlener de acuut psychiatrische hulpverlening al wel raadplegen. Voor personen in crisis die onder invloed zijn, is bij de beoordeling zowel psychiatrische als verslavingsexpertise nodig. Op basis van de criteria in de [richtlijn Detox](#) en in overleg met de persoon en zijn naasten beoordeelt de hulpverlener of de persoon opgenomen dient te worden, of hij ontgift moet worden en in hoeverre een ambulante behandeling nodig is.

Na de eerste screening vinden op vastgestelde tijden controles van lichamelijk onderzoek plaats door de somatische zorgverlening. Eventuele herbeoordelingen vinden plaats op basis van vastgelegde criteria. Voor personen die onder invloed zijn, dienen de acuut psychiatrische hulpverlening, acuut somatische zorg en verslavingszorg nauw samen te werken.

Indien geen opname nodig is, dan is het van belang dat de persoon in een veilige omgeving blijft tot hij (weer) naar huis kan.

Indien geen opname nodig is, dan is het van belang dat de persoon in een veilige omgeving blijft tot hij (weer) naar huis kan. : Hiervoor gelden dezelfde criteria als voor de beoordelingslocatie, zoals beschreven in Stap 3 Persoon wacht thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling. Voor personen onder invloed is de nabijheid van somatische zorg daarnaast sterk van belang.
[Meer informatie](#)

3.3.5. Stap 5: Vervoer naar instelling of terug naar huis

Een persoon heeft professioneel vervoer nodig als eigen vervoer naar een instelling of vanaf een beoordelingslocatie naar huis of een ambulante setting niet passend is. Voor dit vervoer gelden dezelfde voorwaarden als voor het vervoer naar de beoordelingslocatie (zie [Diagnostiek - Persoon wacht thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling](#)). Daarnaast gelden de volgende voorwaarden:

- De psychiatrisch hulpverlener heeft met de persoon besproken in hoeverre hij een behandeling krijgt, welke behandeling hij krijgt en waar de behandeling plaatsvindt.
- De psychiatrisch hulpverlener informeert de vervoerders over de psychiatrische diagnose en de toestand van de persoon. Hierbij maakt de hulpverlener zoveel mogelijk gebruik van de SBAR (bij voorkeur de (zie Kwaliteitskader acute psychiatrie ambulancezorg)).
- Tussen de psychiatrisch hulpverlener en vervoerders zijn afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheid tijdens de wachttijd op de vervoerders.

Zo nodig ontvangt de persoon psychische en/of somatische zorg tijdens het vervoer. Verdere voorwaarden voor 'medisch/verpleegkundig' vervoer treft u in het [Kwaliteitskader \(acute\) psychiatrie ambulancezorg](#) en het [Landelijk Protocol Ambulancezorg](#).

3.4. Behandeling, begeleiding en terugvalpreventie

De behandeling van personen die een crisis doorgemaakt hebben, vindt zoveel mogelijk in de ambulante setting plaats. Na een beoordeling zijn vijf typen vervolgtrajecten mogelijk, waarbij de acuut psychiatrische hulpverlening een taak heeft totdat de persoon gestabiliseerd is en toegeleid is naar passende hulpverlening:

1. De persoon is nog niet gestabiliseerd of de diagnose is niet bekend of gesteld tijdens de beoordeling. In dit geval stelt de psychiater vervolcontacten met de acuut psychiatrische hulpverlening voor (bijvoorbeeld IHT).
2. De psychiater bepaalt in overleg met de persoon en zijn naasten dat een intensieve ambulante behandeling nodig is, bijvoorbeeld IHT, al dan niet in samenwerking met de gespecialiseerde ggz.
3. De psychiater besluit in overleg met de persoon en zijn naasten dat een opname nodig is.

4. De persoon is onder behandeling in de basis ggz of gespecialiseerde ggz en de psychiater verwijst de persoon terug naar de regiebehandelaar.
5. De psychiater beoordeelt in overleg met de persoon en zijn naasten dat geen ggz-behandeltraject nodig is en verwijst naar de huisarts die de persoon vervolgens toeleidt naar eventuele andere hulpverleners/ mantelzorgers/ondersteuning via de gemeente.

Het Handboek Spoedeisende Psychiatrie en het Praktijkboek Crisisinterventie geven handvatten voor de verdere diagnostiek en behandeling na een crisis.

Bron: Achilles R.A., Beerthuis R.J., Ewijk W.M. (redactie). (2014). Handboek Spoedeisende Psychiatrie. Tweede, geheel herziene druk. Utrecht: De Tijdstroom.

Oenen F.J. van, Bernardt C., Post L. van der. (2007). Praktijkboek Crisisinterventie. De kunst van het interveniëren in moeilijke behandelsituaties in de spoedeisende psychiatrie en psychotherapie. Utrecht: De Tijdstroom.

Voor de behandeling, begeleiding en terugvalpreventie wordt verwezen naar de stoornisspecifieke zorgstandaarden.

Tijdens de behandeling dienen zorgprofessionals zich ervan bewust te zijn dat naasten vaak behoefte hebben aan uitleg, hulp en steun.

Tijdens de behandeling dienen zorgprofessionals zich ervan bewust te zijn dat naasten vaak behoefte hebben aan uitleg, hulp en steun. : Wanneer professionals aan deze behoefte tegemoetkomen, kan dit een positief effect hebben op het contact met de persoon, de kwaliteit van de werkrelatie met de persoon en zijn omgeving, en op de therapietrouw. (NVvP, NIP en V&VN, 2012).

Bron: NVvP, Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (V&VN) (2012) Multidisciplinaire richtlijn diagnostiek en behandeling van suïcidaal gedrag. Utrecht: De Tijdstroom.

Terugkoppeling van en naar betrokken naasten is belangrijk om de behandeling beter af te stemmen op de wensen en behoeften van de persoon om zo latere zorgmijding te voorkomen. De wijze waarop zorgprofessionals, politie en overige betrokkenen een rol kunnen spelen in het betrekken van naasten staat beschreven in de

De wijze waarop zorgprofessionals, politie en overige betrokkenen een rol kunnen spelen in het betrekken van naasten staat beschreven in de: Zie ook achtergronddocument Leeswijzer: juridisch kader, definities en afkortingen.
[Meer informatie](#)

[generieke module Samenwerking en ondersteuning naasten van mensen met psychische problematiek.](#)

3.5. Monitoring

3.5.1. Informatie-uitwisseling

Na de crisisinterventie informeert de psychiatrisch hulpverlener verschillende partijen:

- De betrokken partijen bij de crisis en de eventuele regiebehandelaar van de persoon: de wegwijzer beroepsgeheim in samenwerkingsverbanden en de richtlijn inzake het omgaan met medische gegevens van de KNMG dienen hierbij als uitgangspunt.
- De naasten van de persoon: de naasten van de persoon ontvangen een zo volledig mogelijke terugkoppeling. Voor het terugkoppelen van medische gegevens is toestemming nodig. De richtlijn inzake het omgaan met medische gegevens van de KNMG dient als uitgangspunt. Zie ook achtergronddocument Leeswijzer: juridisch kader, definities en afkortingen.
- De huisarts: in de NHG-Richtlijn Informatie uitwisseling huisarts – tweedelijns GGz staat aangegeven dat vanuit de psychiatrische hulpverlening uiterlijk de dag na de crisisinterventie informatie doorgegeven dient te worden aan de huisarts. Alleen als de persoon actief aangeeft geen uitwisseling met de huisarts te willen, doet de psychiatrische hulpverlening dit niet, tenzij hij op grond van de genoemde richtlijnen toch oordeelt dat informatie uitwisseling nodig is. Zie de generieke module Landelijke samenwerkingsafspraken tussen huisarts, generalistische basis GGz en gespecialiseerde GGz (LGA) en de Handreiking regionale samenwerkingsafspraken HAP + Acute GGz voor de verdere gegevensuitwisseling nodig tussen de huisarts en de ggz.

3.5.2. Informatie delen uit goed hulpverlenerschap

De psychiatrisch hulpverlener deelt alleen informatie die noodzakelijk is voor het kunnen bieden van goede zorg en nodig is op grond van het goed hulpverlenerschap. Voor de uitwisseling van informatie met medisch hulpverleners die niet direct betrokken zijn bij de crisis en betrokkenen bij de crisis die geen medisch hulpverlener zijn (bijvoorbeeld politie) is toestemming van de patiënt nodig. Hierbij is het van belang dat de psychiatrisch hulpverlener zoveel mogelijk in gesprek gaat met de persoon en uitlegt wat de meerwaarde kan zijn van het delen van informatie. Benodigde toestemming van de persoon geldt niet wanneer sprake is van een (voornemen tot een) gedwongen maatregel: in dit geval probeert de behandelaar toestemming te krijgen, maar is het geen vereiste voor de uitwisseling van informatie. Zie onderdelen in de [Wet BOPZ](#) voor meer informatie.

Voor de huisartsenzorg geldt dat de huisarts de waarnemende huisarts en HAP informeert over zijn instabiele patiënten met ernstige psychische problematiek. De waarnemend huisarts informeert de eigen huisarts over de behandeling van patiënten tijdens de ANW-uren. Hierbij zijn informatie over een eventueel aanwezige crisiskaart, de diagnose, medicatie, ggz-behandelaar en omgangsadvies/gewenste bejegening relevant.

Bron: Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG), Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV) (2015) NHG/LHV-standpunt: Geestelijke gezondheidszorg in de huisartsenzorg. Utrecht.

Een ggz-behandelaar kan daarnaast een 'vooraanmelding' doen bij een ggz-crisisdienst, waarbij hij via de huisarts de HAP op de hoogte stelt.

3.5.3. Niveau patiënt: crisisafspraken en crisiskaart opstellen/bijwerken

Om veranderingen bij de persoon op tijd te kunnen signaleren om zo een volgende crisis te voorkomen, is het van belang om crisisafspraken in bijvoorbeeld een crisis- of signaleringsplan op te stellen en te evalueren na de crisissituatie (zie [Vroege onderkenning en preventie](#)). Naast het opstellen of evalueren van crisisafspraken in een plan wijst de regiebehandelaar de persoon die de crisis doorgemaakt heeft en zijn naasten op de mogelijkheid om een crisiskaart op te stellen (zie [Vroege onderkenning en preventie](#)).

3.5.4. Niveau keten: gezamenlijk evalueren

In een structureel overleg met de ketenpartners in de acuut psychiatrische hulpverlening evalueert de acuut

psychiatrische hulpverlening met de verwijzers de crisiscasuïstiek. Partijen bespreken met elkaar in hoeverre crisishulpverlening nodig was, hoe de samenwerking is verlopen, en welke verbeterpunten er zijn in de geleverde hulpverlening. Het verdient de voorkeur dat ketenpartners bij dit overleg patiënten en naasten betrekken.

3.6. Herstel, participatie en re-integratie

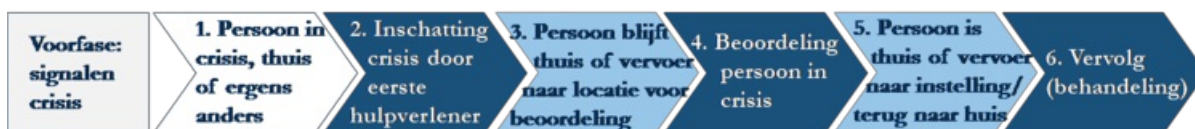
De behandeling dient zoveel mogelijk gericht te zijn op de ondersteuning van het herstel van de persoon. Zie verder de [generieke module Herstelondersteuning](#).

4. Organisatie van acuut psychiatrische hulpverlening

4.1. Betrokken zorgverleners

Bij de hulpverlening aan personen in een crisissituatie met (het vermoeden van) een acute psychische stoornis zijn naasten en vaak diverse hulpverleners betrokken. De rollen die de betrokken partijen kunnen spelen, worden beschreven per stap die zo'n persoon in crisis kan doorlopen (zie figuur hieronder); alleen de rollen in de stappen die relevant zijn voor de desbetreffende partij worden benoemd.

Figuur: Stappen die een persoon in crisis met (vermoeden van) acute psychische stoornis kan doorlopen

4.1.1. Rollen persoon in crisis en naasten

Stap 0: Voorfase – signalen van crisis

- Wanneer de persoon en/of zijn naasten een toename van uitlokkende factoren voor een crisis en ontregeling merken, dan kunnen zij dit aangeven bij de hulpverleners van de persoon.
- Wanneer de persoon eerder een crisis doorgemaakt heeft, zijn bij voorkeur crisisafspraken in bijvoorbeeld de vorm van een crisis- of signaleringsplan beschikbaar (zie Vroege onderkenning en preventie). Deze afspraken helpen de persoon en zijn naasten om een verhoogd risico op crisis op tijd te signaleren en geven aan hoe een daadwerkelijke crisis mogelijk voorkomen kan worden.

Stap 1 en 2: Persoon in crisis, inschatting crisis door eerste hulpverlener en bepaling urgentie en inzet door psychiatrische hulpverlening

- Als een persoon in crisis in het bezit is van een crisiskaart, dan toont de persoon zelf of zijn naaste de crisiskaart aan degene die hem aantreft.
- Wanneer een persoon in crisis is en hij of een naaste dit merkt, kan de persoon/zijn naaste binnen kantooruren contact opnemen met de huisartsenvoorziening of de regiebehandelaar. Buiten kantooruren kan de persoon/zijn naaste contact opnemen met de HAP of, in zeer urgente situaties, met meldkamer 112. Bekende ggz-patiënten die beschikken over het telefoonnummer van de acuut psychiatrische hulpverlening kunnen rechtstreeks de acuut psychiatrische hulpverlening benaderen.
- De persoon/zijn naaste geeft de informatie die de acuut psychiatrisch hulpverlener, huisarts/HAP of meldkamer vraagt zo goed mogelijk door, zodat de acuut psychiatrisch hulpverlener, huisarts/HAP of meldkamer zo goed mogelijk triage toe kan passen en toe kan leiden naar de juiste vorm van hulpverlening.

- Naasten worden vanaf het begin van de crisis zoveel mogelijk betrokken.

Stap 3 en 4: Persoon blijft thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling en beoordeling persoon in crisis

- Tijdens het vervoer naar een beoordelingslocatie kan een naaste meereizen als dit veilig kan of met eigen vervoer naar de beoordelingslocatie gaan. Op deze manier kan de naaste bij de persoon wachten en deelnemen aan de beoordeling.
- De inbreng van naasten vormt onderdeel van de diagnostiek tijdens de beoordeling: naasten worden betrokken bij de beslissing over de crisisinterventie en het behandelplan. Hierbij is het belangrijk dat naasten de acuut psychiatrische hulpverleners van inbreng voorzien.

Stap 5 en 6: Vervoer na beoordeling en vervolgbehandeling

- Na de beoordeling bepaalt de acuut psychiatrisch hulpverlener in goed overleg met de persoon en zijn naasten of de persoon veilig op eigen gelegenheid naar huis of, in geval van opname, naar de instelling kan.
- Na een crisis geven de persoon die de crisis doorgemaakt heeft en zijn naasten aan welke stressfactoren de crisis hebben uitgelokt, om crisisafspraken op te stellen met de regiebehandelaar.
- De regiebehandelaar wijst de persoon en zijn naasten op de mogelijkheid om een crisiskaart op te stellen (zie Vroege onderkenning en preventie). De persoon en zijn naasten evalueren de crisiskaart minimaal één keer per jaar in samenwerking met de consulent.

4.1.2. Rollen ggz-instelling, vrijgevestigde ggz-aanbieders en crisisdienst

Stap 0: Voorfase – signalen van crisis

- Wanneer een hulpverlener een vatbaarheid voor crisis bij een persoon signaleert, kan hij als het nodig is advies vragen aan psychiaters, SPV'en en ervaringswerkers. Hierover zijn afspraken gemaakt in de regio en in de kwaliteitsstatuten van instellingen (zie Samenwerking – Overleg tussen ketenpartners).
- De ggz-instelling en vrijgevestigde ggz-aanbieders hebben een inspanningsverplichting om de afgesproken zorg in de crisisafspraken te leveren, wanneer de persoon dit nodig heeft.

Stap 1 t/m 3: Persoon in crisis, inschatting crisis door eerste hulpverlener, bepaling urgentie en inzet door psychiatrische hulpverlening en evt. vervoer naar beoordelingslocatie

- Voor ggz-patiënten die al bekend zijn in de ggz is de eigen regiebehandelaar binnen kantooruren verantwoordelijk voor het in gang zetten van het opschalen van zorg.
- Voor verwijzers is duidelijk welke instantie zij kunnen bellen in een crisissituatie. In de regio maken ggz-instellingen en ziekenhuizen hier afspraken over en communiceren zij deze afspraken naar verwijzers.
- Wanneer de voorwacht van de crisisdienst in gesprek is als de verwijzer belt, dan belt de voorwacht zo snel mogelijk, maar in ieder geval binnen een kwartier, terug.
- De voorwacht van de crisisdienst bepaalt aan de telefoon de inzet van hulpverlening en de maximale wachttijd op basis van de urgentiegraad van de persoon in crisis. De voorwacht bepaalt de urgentiegraad met behulp van de GGZ-triagewijzer. De voorwacht van de crisisdienst erkent bij de triage het professionele oordeel van de verwijzer en betreft het oordeel van de persoon en zijn naasten.
- De voorwacht van de crisisdienst informeert de verwijzer over de geschatte wachttijd op de crisisdienst. Daarnaast informeert de voorwacht de persoon in crisis en zijn naasten over de gemaakte afspraken (niet-privacygevoelige informatie). De voorwacht kan de verwijzer vragen om de persoon in crisis en zijn naasten te informeren.
- De voorwacht en verwijzer bepalen in goed overleg met de persoon in crisis en zijn naasten of het veilig is om de persoon zonder aanwezigheid van een hulpverlener thuis te laten wachten op de crisisdienst. Als dit niet veilig lijkt, zoeken partijen samen naar een oplossing. De acuut psychiatrisch hulpverlener en verwijzer bespreken hierbij in hoeverre het mogelijk is voor de verwijzer om bij de persoon te wachten tot de crisisdienst arriveert.
- Als het niet mogelijk is voor de verwijzer om te wachten op de crisisdienst, vindt vervoer naar een beoordelingslocatie plaats. De verwijzer bespreekt met de persoon en zijn naasten of eigen vervoer mogelijk en veilig is. Indien eigen vervoer niet mogelijk of veilig is, organiseert de verwijzer passend vervoer.

- De verwijzer is tijdens de wachttijd op de vervoerder verantwoordelijk voor het toezicht op de veiligheid van de persoon en zijn naasten: hij blijft bij de persoon en zijn naasten tot de vervoerder gearriveerd is en overdracht plaatsgevonden heeft.
- Gedurende de wachttijd op de crisisdienst is de voorwacht van de crisisdienst het aanspreekpunt voor op- en afschaling van de urgentie. Als er geen hulpverlener bij de persoon is gedurende de wachttijd, is de voorwacht van de crisisdienst direct aanspreekpunt voor de persoon in crisis en zijn naasten. De crisisdienst stelt hiervoor een telefoonnummer beschikbaar.
- Als er sprake is van een hoog agressieniveau of sprake lijkt te zijn van het plegen van een strafbaar feit, spreken de crisisdienst en verwijzer af wie per direct de politie inschakelt.
- In de regio maakt de ggz samen met de gemeenten en andere relevante ketenpartners afspraken over de beoordelingslocatie. Zie hiervoor Samenwerking.

Stap 4: Beoordeling persoon in crisis

Algemeen

- Als de voorwacht inschat dat begeleiding van politie nodig is in verband met een hoog agressieniveau of een strafbaar feit (inschatting bijvoorbeeld op basis van het achtergronddocument Brøset Violence Checklist), vraagt de crisisdienst om politieassistentie bij het uitvoeren van de beoordeling. Als er sprake is van een verwachte onveilige situatie voor de hulpverlener, dan arriveren politie en crisisdienst tegelijkertijd bij de persoon. In geval van een onveilige situatie voor de omgeving is politie zo snel mogelijk ter plaatse.
- Als de crisisdienst beoordeelt dat de somatische toestand van de persoon instabiel is, dan verwijst de crisisdienst naar de SEH en regelt de crisisdienst, indien nodig, vervoer door ambulancezorg.

Specifiek voor personen onder invloed van middelen

- De crisisdienst werkt nauw samen met verslavingszorg. Dit blijkt in de praktijk het beste te realiseren door integratie van de (crisisdienst van de) ggz-instelling met de (crisisdienst van de) instelling voor verslavingszorg.
- De acuut psychiatrisch hulpverlener vormt een oordeel over welk middel de persoon in welke hoeveelheid gebruikt heeft. Ook voert een verpleegkundige of arts vastgestelde fysieke controles uit. Indien nodig, werkt de (voorwacht van de) crisisdienst voor deze zorg samen met de huisarts en/of SEH.
- Als de crisisdienst beoordeelt dat de persoon niet opgenomen hoeft te worden in een psychiatrische instelling, maar dat de persoon gebaat is bij een uitslaapbed met expertise van de verslavingszorg, dan regelt de ggz-crisisdienst dit uitslaapbed.

Stap 5: Vervoer naar instelling/terug naar huis

- De acuut psychiatrisch hulpverlener schat na de beoordeling in of de persoon medische begeleiding nodig heeft tijdens het vervoer naar de instelling (voor opname of verdere beoordeling) of naar de thuissituatie:
- Als de persoon medische begeleiding nodig heeft tijdens het vervoer, is ambulancezorg verantwoordelijk voor het bieden van het vervoer naar de instelling/de thuissituatie.
- Als de persoon geen medische begeleiding nodig heeft tijdens het vervoer, bespreekt de acuut psychiatrisch hulpverlener met de persoon en zijn naasten of eigen vervoer medisch mogelijk en veilig is. Indien eigen vervoer niet medisch mogelijk en/of veilig is, organiseert de hulpverlener passend vervoer.
- Indien vervoer naar een instelling nodig is, is de acuut psychiatrisch hulpverlener tijdens de wachttijd op de vervoerder verantwoordelijk voor het toezicht op de veiligheid van de persoon: hij blijft in principe bij de persoon tot de vervoerder gearriveerd is en overdracht plaatsgevonden heeft. Indien uit goed overleg met de persoon in crisis en zijn naasten volgt dat het veilig is om de persoon zonder aanwezigheid van de acuut psychiatrisch hulpverlener thuis te laten wachten op de vervoerder, zorgt de hulpverlener voor goede telefonische overdracht aan de vervoerder en stelt hij het telefoonnummer van de acuut psychiatrische hulpverlening beschikbaar aan de persoon en zijn naasten.
- Als er sprake is van een hoog agressieniveau of sprake lijkt te zijn van het plegen van een strafbaar feit, schakelt de hulpverlener politie in.

Stap 6: Vervolgbehandeling

- Als de psychiater/regiebehandelaar besluit dat een opname in of een ambulante behandeling vanuit een

ggz-instelling nodig is, is de ggz-instelling verantwoordelijk voor het toeleiden van de persoon naar zorg. Dit geldt eveneens voor de vervolgbehandeling die de acuut psychiatrische hulpverlening (bijvoorbeeld het IHT-team) levert: de (intensieve) ambulante behandeling wanneer de persoon nog instabiel is of de diagnose nog niet bekend is.

- De regiebehandelaar van de persoon achterhaalt samen met de persoon die de crisis doorgemaakt heeft, zijn naasten en andere belangrijke betrokkenen bij de crisis hoe een eventuele volgende crisissituatie voorkomen zou kunnen worden en neemt de stressfactoren en crisisafspraken op in bijvoorbeeld een crisis- of signaleringsplan (zie Vroege onderkenning en preventie). De regiebehandelaar evalueert de afspraken halfjaarlijks en na een crisissituatie met de persoon.
- De regiebehandelaar wijst de persoon die de crisis doorgemaakt heeft en zijn naasten op de mogelijkheid om een crisiskaart op te stellen. Als de persoon een crisiskaart wenst, dan brengt de regiebehandelaar de persoon in contact met een consulent om de persoon bij het opstellen en bijhouden van de crisiskaart te ondersteunen.
- GGz-instellingen spelen een rol in het trainen van ervaringswerkers in de GGz. Deze ervaringswerkers kunnen onder andere een rol vervullen op beoordelingslocaties.

4.1.3. Rollen huisarts/HAP/POH-GGZ

Stap 0: Voorfase – signalen van crisis

- De huisarts en POH-GGZ spelen een belangrijke rol in de vroege herkenning en preventie van crisis. Achtergronddocument Overzicht beschermende en uitlokkende factoren voor crisis beschrijft de beschermende en uitlokkende factoren van een crisis.
- Als de huisarts en/of POH-GGZ advies nodig heeft van de gespecialiseerde ggz, dan neemt hij hiermee contact op (zie Samenwerking – Overleg tussen ketenpartners).
- De huisarts informeert de waarnemende huisarts en HAP over zijn instabiele patiënten met ernstige psychische problematiek. De huisarts weegt af welke informatie noodzakelijk is en verstrekt deze informatie. Te denken valt aan informatie over de eventueel aanwezige crisiskaart, psychiatrische en somatische diagnose(s), medicatie, ggz-behandelaar en omgangsadvies.

Stap 1 t/m 3 en 5: Persoon in crisis, inschatting crisis door eerste hulpverlener, bepaling urgentie en inzet door psychiatrische hulpverlening en evt. vervoer naar beoordelingslocatie

- De triagist van de huisartsenzorg doet triage op basis van de NTS en bepaalt op basis hiervan, na overleg met de huisarts, welk type zorg nodig is. Bij een dreigend hoog agressieniveau of wanneer sprake lijkt te zijn van een strafbaar feit schakelt de triagist politie in. Voor onbekende ggz-patiënten is vaak face-to-face contact met een huisarts nodig om te bepalen of acuut psychiatrische hulpverlening nodig is.
- Als in (de samenvatting van) het medisch dossier van de huisarts relevante actuele informatie uit de eventuele crisiskaart van de persoon opgenomen is (in ieder geval óf de persoon een crisiskaart heeft), stelt dit de huisarts/HAP in staat om in geval van crisis voor personen met een crisiskaart te handelen naar de beschreven wijze op de crisiskaart.
- Huisartsen en huisartsenposten beschikken over een telefoonnummer van de crisisdienst en hebben met deze crisisdienst samenwerkingsafspraken (zie Samenwerking).
- De huisarts/HAP informeert de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening en beantwoordt de gestelde vragen, zodat de voorwacht zo goed mogelijk GGz-triage toe kan passen en op deze wijze goed toe kan leiden naar de juiste vorm van zorg. Hierbij houdt de huisarts/HAP rekening met zijn beroepsgeheim.
- De acuut psychiatrisch hulpverlener en huisarts/HAP erkennen elkaars professionele oordeel. Discussie over terechte of onterechte verwijzing vindt achteraf plaats.
- Na het bepalen van de urgentiegraad van de persoon in crisis en de bijbehorende maximale wachttijd, bepalen de acuut psychiatrisch hulpverlener en huisarts/HAP in goed overleg met de persoon in crisis en zijn naasten of het veilig is om de persoon zonder aanwezigheid van de huisarts/HAP thuis te laten wachten op de crisisdienst. Als dit niet veilig lijkt, zoeken partijen samen naar een oplossing. De acuut psychiatrisch hulpverlener en huisarts/HAP bespreken hierbij in hoeverre het mogelijk is voor de huisarts/HAP om bij de persoon te wachten tot de crisisdienst arriveert.
- Als het niet mogelijk is voor de huisarts/HAP om te wachten op de crisisdienst, vindt vervoer naar een

beoordelingslocatie plaats. De huisarts/HAP bespreekt met de persoon en zijn naasten of eigen vervoer mogelijk en veilig is. Indien eigen vervoer niet mogelijk of veilig is, organiseert de huisarts/HAP passend vervoer.

- De huisarts/HAP is tijdens de wachttijd op de vervoerder verantwoordelijk voor het toezicht op de veiligheid van de persoon en zijn naasten: hij blijft bij de persoon en zijn naasten tot de vervoerder gearriveerd is en overdracht plaatsgevonden heeft.
- De acuut psychiatrisch hulpverlener kan de huisarts/HAP vragen om de persoon in crisis en zijn naasten te informeren over de gemaakte afspraken (niet-privacygevoelige informatie).
- Als de huisarts bij de persoon is gedurende de wachttijd op de crisisdienst/vervoerder, is de huisarts/HAP aanspreekpunt voor de persoon in crisis en zijn naasten en verantwoordelijk voor het doorgeven van eventuele wijzigingen in de urgentie aan de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening.
- Als er sprake is van een hoog agressieniveau of sprake lijkt te zijn van het plegen van een strafbaar feit, schakelt de huisarts/HAP politie in (zij houden zich hierbij aan het hiervoor geldende juridische kader (zie achtergronddocument Leeswijzer: juridisch kader, definities en afkortingen)).

Stap 4 en 6: Beoordeling persoon in crisis en vervolgbehandeling

- De huisarts stelt met toestemming van de persoon en rekening houdend met de NHG-richtlijn een 'professionele samenvatting' van het medisch dossier van de persoon ter beschikking aan de acuut psychiatrisch hulpverlener (zie Behandeling, begeleiding en terugvalpreventie). De samenvatting bevat actuele problemen en bevat informatie over de medicatie en laatste consulten.
- Als de persoon die de crisis doorgemaakt heeft dit wenst, wordt de huisarts betrokken bij het opstellen van de crisisafspraken.
- Wanneer de huisarts een (update van een) crisiskaart of crisisafspraken voor een persoon ontvangt, neemt hij deze op in (de professionele samenvatting van) het medisch dossier van de persoon.

4.1.4. Rollen politie

Deze paragraaf beschrijft de rollen van de politie in de situaties, waarin politiebeambten de persoon in crisis verwijzen naar de acuut psychiatrische hulpverlening. Wanneer politie geen verwijzer is, geldt voor alle stappen dat politie ondersteunt, wanneer sprake is van een hoog agressierisico of wanneer de persoon een strafbaar feit gepleegd heeft.

Wanneer politie geen verwijzer is, geldt voor alle stappen dat politie ondersteunt, wanneer sprake is van een hoog agressierisico of wanneer de persoon een strafbaar feit gepleegd heeft. Zie de afspraken in het Convenant tussen GGZ Nederland en politie in 2012.

[Meer informatie](#)

Daarnaast verstrekt politie informatie over potentieel agressierisico en/of wapenbezit.

Daarnaast verstrekt politie informatie over potentieel agressierisico en/of wapenbezit. Dit onderdeel moet nog nader uitgewerkt worden. Dit wordt opgenomen in het onderhouds- & implementatieplan van de generieke module.

Stap 0: Voorfase – signalen van crisis

- De wijkagent kan een rol spelen in de vroege herkenning en preventie van crisis. Op operationeel niveau is de wijkagent altijd het aanspreekpunt voor ggz-instellingen.
- Indien de wijkagent/politie advies nodig heeft van de ggz, dan neemt hij contact op met de GGZ of het sociaal wijkteam (zie Samenwerking – Overleg tussen ketenpartners).

Stap 1 en 2: Persoon in crisis, inschatting crisis door eerste hulpverlener en bepaling urgentie en inzet door psychiatrische hulpverlening

- Wanneer de politiebeambte het vermoeden heeft dat de persoon die hij aantreft in een psychiatrische crisis is, dan vraagt hij de persoon of hij beschikt over een crisiskaart.
- Politie plaatst een persoon in crisis alleen in een politiecel, wanneer de persoon ten tijde van de crisis vermoedelijk een strafbaar feit gepleegd heeft. Politie maakt hierbij onderscheid naar type strafbaar feit en beoordeelt op basis van haar professionele expertise of plaatsing in de politiecel nodig is. In het convenant tussen GGZ Nederland en politie is opgenomen dat {situaties waarin ordeverstoring gedrag voortduurt en niet is uitgemaakt in hoeverre het gedrag voortkomt uit een geestesstoornis als strafbaar feit worden aangemerkt}.
- Politie beschikt over het telefoonnummer van de crisisdienst en heeft met deze crisisdienst samenwerkingsafspraken (zie Samenwerking).
- Politie geeft de informatie die de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening vraagt zo zorgvuldig mogelijk door, zodat deze zo goed mogelijk triage toe kan passen en op deze wijze goed toe kan leiden naar de juiste vorm van hulpverlening.
- De acuut psychiatrisch hulpverlener en politie erkennen elkaars professionele oordeel. Discussie over terechte of onterechte verwijzing vindt achteraf plaats.
- De politiebeambte informeert de persoon in crisis en zijn naasten over de gemaakte afspraken met de acuut psychiatrische hulpverlening (niet-privacygevoelige informatie).

Stap 3: Persoon blijft thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling (en verblijf op locatie voor beoordeling)

- De acuut psychiatrisch hulpverlener bepaalt, op basis van de GGz-triagewijzer (zie achtergronddocument GGz-triagewijzer) en in overleg met de politiebeambte en de persoon in crisis en zijn naasten, de urgentiegraad van de persoon in crisis en de bijbehorende maximale wachttijd. De acuut psychiatrisch hulpverlener en politiebeambte bepalen vervolgens in goed overleg met de persoon in crisis en zijn naasten of het veilig is om de persoon zonder aanwezigheid van politie thuis te laten wachten op de crisisdienst. Als dit niet veilig lijkt, zoeken partijen samen naar een oplossing. De acuut psychiatrisch hulpverlener en politiebeambte bespreken hierbij in hoeverre het mogelijk is voor politie om bij de persoon te wachten tot de crisisdienst arriveert.
- Als het niet mogelijk is voor politie om te wachten op de crisisdienst, vindt vervoer naar een beoordelingslocatie plaats. De politiebeambte bespreekt met de persoon en zijn naasten of eigen vervoer mogelijk en veilig is. Indien eigen vervoer niet mogelijk of veilig is, organiseert de politie passend vervoer.
- De politie is tijdens de wachttijd op de vervoerder verantwoordelijk voor het toezicht op de veiligheid van de persoon en zijn naasten: hij blijft bij de persoon en zijn naasten tot de vervoerder gearriveerd is en overdracht plaatsgevonden heeft.
- Als politie de persoon in crisis in een publieke ruimte aantreft, is vervoer naar huis of een beoordelingslocatie nodig. In Diagnostiek - Persoon wacht thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling zijn de voorwaarden voor dit vervoer beschreven.
- Als de politiebeambte bij de persoon is gedurende de wachttijd op de crisisdienst/vervoerder, fungeert politie als aanspreekpunt voor de persoon in crisis en zijn naasten en is politie verantwoordelijk voor het doorgeven van eventuele wijzigingen in de urgentie aan de voorwacht van de crisisdienst.
- Politie vervoert alleen zelf wanneer sprake is van (verdenking van) een strafbaar feit. Hierbij past politie het gebruik van drang en dwang, waaronder handboeien, proportioneel toe. Wanneer politie niet zelf vervoert, maar de veiligheid van de persoon in crisis/hulpverleners in het geding is, dan ondersteunt politie bij het vervoer.

Stap 6: Vervolgbehandeling

- Wanneer de persoon die de crisis doorgemaakt heeft dit wenst, wordt de wijkagent betrokken bij het opstellen van de crisisafspraken.
- In enkele plaatsen is het mogelijk voor de persoon die de crisis doorgemaakt heeft de crisiskaart te delen met politie. In deze gevallen heeft het wijksecretariaat de crisiskaart opgenomen in het systeem.

4.1.5. Rollen meldkamer 112

Stap 1: Persoon in crisis thuis of in publieke ruimte

- Wanneer degene die de persoon in crisis aantreft contact opneemt met de meldkamer (112), zet de centralist van de meldkamer bij een urgentiegraad U0 of U1 (politie en) ambulance in en kan de meldkamer voor psychiatrische kenmerken passend bij U2 of hoger, via de meldkamer ambulancezorg, contact opnemen met de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening (zie achtergronddocument GGZ-triagewijzer).
- De centralist van de meldkamer maakt een inschatting in hoeverre sprake zal zijn van agressie en strafbare feiten en in welke mate politie betrokken moet worden.
- De centralist van de meldkamer raadpleegt de informatieafdeling van de politie (RTIC) om de juiste informatie bij de melding te zoeken. Wanneer de crisiskaart geregistreerd is bij politie, dan kunnen, op basis van de informatie van de RTIC, de juiste contactpersonen gebeld worden.

4.1.6. Rollen hulpverleners maatschappelijke opvang/RIBW

Stap 0: Voorfase – signalen van crisis

- Hulpverleners bij de maatschappelijke opvang en beschermd wonen kunnen een rol spelen in de vroege herkenning en preventie van crisis. Indien hulpverleners advies nodig hebben van de ggz, nemen zij contact op met de huisartsenvoorziening of de eigen ggz-behandelaar van de persoon (zie Samenwerking – Overleg tussen ketenpartners).
- Om de juiste stappen te kunnen zetten bij een crisis en te kunnen ondersteunen in het voorkomen van de crisis, dienen hulpverleners bij de maatschappelijke opvang en beschermd wonen ernaar te streven om zoveel mogelijk relevante informatie over de persoon te verzamelen en te registreren (zie Diagnostiek – Persoon in crisis thuis of ergens anders).

Stap 1 t/m 3: Persoon in crisis, inschatting crisis door eerste hulpverlener, bepaling urgentie en inzet door psychiatrische hulpverlening en evt. vervoer naar beoordelingslocatie

- Wanneer de hulpverlener het vermoeden heeft dat de persoon die hij aantreft in een crisis verkeert, controleert de hulpverlener of het registratiesysteem een crisiskaart bevat of hij vraagt dit aan de persoon in crisis zelf.
- De organisatie maakt met de acuut psychiatrische hulpverlening samenwerkingsafspraken, onder andere over de mogelijkheden voor directe inschakeling. Wanneer directe inschakeling afgesproken is, beschikken de hulpverleners over een telefoonnummer van de acuut psychiatrische hulpverlening.
- De hulpverlener geeft de informatie die de huisarts, meldkamer of voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening vraagt zo zorgvuldig mogelijk door, zodat triage zo goed mogelijk toegepast kan worden.
- De acuut psychiatrisch hulpverlener en de hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen erkennen elkaars inschatting. Discussie over terechte of onterechte inschakeling vindt achteraf plaats.
- De acuut psychiatrisch hulpverlener bepaalt, op basis van de GGZ-triagewijzer en in overleg met de hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen en de persoon in crisis en zijn naasten, de urgentiegraad van de persoon in crisis en de bijbehorende maximale wachttijd. De hulpverleners bepalen vervolgens in goed overleg met de persoon in crisis en zijn naasten of het veilig is om de persoon zonder aanwezigheid van de hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen te laten wachten op de crisisdienst. Als dit niet veilig lijkt, zoeken partijen samen naar een oplossing. De acuut psychiatrisch hulpverlener en hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen bespreken hierbij in hoeverre het mogelijk is voor de hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen om bij de persoon te wachten tot de crisisdienst arriveert.
- Als het niet mogelijk is voor de hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen om te wachten op de crisisdienst, vindt vervoer naar een beoordelingslocatie plaats. De hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen bespreekt met de persoon en zijn naasten of eigen vervoer mogelijk en veilig is. Indien eigen vervoer niet mogelijk of veilig is, organiseert de hulpverlener passend vervoer.
- De hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen is tijdens de wachttijd op de vervoerder verantwoordelijk voor het toezicht op de veiligheid van de persoon en zijn naasten: hij blijft bij de persoon en zijn naasten tot de vervoerder gearriveerd is en overdracht plaatsgevonden heeft.
- De hulpverlener informeert de persoon in crisis en zijn naasten over de gemaakte afspraken met de acuut psychiatrisch hulpverlener (niet-privacygevoelige informatie).

- Als de hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen bij de persoon is gedurende de wachttijd op de crisisdienst/vervoerder, dan is de hulpverlener aanspreekpunt voor de persoon in crisis en zijn naasten en is hij verantwoordelijk voor het doorgeven van eventuele wijzigingen in de urgentie aan de voorwacht van de crisisdienst.
- Als er sprake is van een hoog agressieniveau of sprake lijkt te zijn van het plegen van een strafbaar feit, schakelt de hulpverlener politie in.

Stap 6: Vervolgbehandeling

- Wanneer de persoon die de crisis doorgemaakt heeft dit wenst, wordt de hulpverlener bij de maatschappelijke opvang/beschermd wonen die betrokken was bij de crisis, ook betrokken bij het opstellen van de crisisafspraken.
- Wanneer de persoon die de crisis doorgemaakt heeft de crisiskaart wil delen met de hulpverlening van de maatschappelijke opvang/beschermd wonen, dan registreert de organisatie de crisiskaart in een voor de medewerkers toegankelijk systeem.

4.1.7. Rollen spoedeisende hulp (SEH)/ziekenhuispsychiatrie

Stap 0: Voorfase – signalen van crisis

- De psychiatrische afdeling algemeen ziekenhuis (PAAZ) of de psychiatrische universiteitskliniek (PUK) heeft een inspanningsverplichting om de afgesproken hulpverlening in de crisisafspraken te leveren, wanneer de persoon dit nodig heeft.

Stap 1 t/m 3: Persoon in crisis, inschatting crisis door eerste hulpverlener, bepaling urgentie en inzet door psychiatrische hulpverlening

- Wanneer de verwijzer somatische problemen constateert of vermoedt dat sprake is van somatische problematiek, stuurt hij de persoon naar de huisarts/HAP of SEH. Wanneer hij de persoon naar de SEH stuurt, is de SEH verantwoordelijk voor het bieden van somatische spoedzorg, eventueel gelijktijdig met of gevolgd door een psychiatrische beoordeling door de ziekenhuispsychiatrie of ggz-crisisdienst.
- De SEH kan fungeren als een beoordelingslocatie als dit in de regio afgesproken is (zie Samenwerking). De (hulpverlening op de) SEH voldoet dan aan de voorwaarden zoals beschreven in Diagnostiek - Persoon wacht thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling. De hulpverleners op de SEH zijn verantwoordelijk voor de medische conditie van de persoon en kunnen indien nodig ondersteuning vragen van politie.
- De SEH beschikt over een acuut psychiatrische hulpverlener en/of heeft met de crisisdienst in de regio afspraken gemaakt over het uitvoeren van de psychiatrische beoordeling op de SEH. Zie de generieke module Ziekenhuispsychiatrie voor een beschrijving van de te leveren kwaliteit van zorg voor personen met psychische problemen in het ziekenhuis (waaronder op de SEH).

Stap 4: Beoordeling persoon in crisis

Algemeen

- Als de somatische toestand van de persoon instabiel is, zet de hulpverlening op de SEH direct somatische zorg in om de persoon te stabiliseren.

Specifiek voor personen onder invloed van middelen

- Indien de hulpverlening van de ziekenhuispsychiatrie de crisis beoordeelt, zoekt de hulpverlening voor personen onder invloed nauwe samenwerking met de verslavingszorg.
- De hulpverlener op de SEH onderzoekt of er somatische afwijkingen zijn door middelengebruik en behandelt de persoon zo nodig. De persoon wordt in de gaten gehouden door middel van monitoring en frequente controles door een verpleegkundige.
- Als de somatische toestand stabiel is, maar de persoon toch gebaat is bij een uitslaapbed met expertise van de verslavingszorg, dan regelt de acuut psychiatrisch hulpverlener die de psychiatrische beoordeling

uitgevoerd heeft dit uitslaapbed.

Stap 5: Vervoer naar andere instelling/terug naar huis

- Als vervoer naar een andere instelling (voor opname of verdere beoordeling) of naar de thuissituatie nodig is na de beoordeling, schat de acuut psychiatrisch hulpverlener in of de persoon medische begeleiding nodig heeft tijdens het vervoer:
- Als de persoon medische begeleiding nodig heeft tijdens het vervoer is ambulancezorg verantwoordelijk voor het bieden van het vervoer naar de instelling/de thuissituatie.
- Als de persoon geen medische begeleiding nodig heeft tijdens het vervoer, bespreekt de acuut psychiatrisch hulpverlener met de persoon en zijn naasten of eigen vervoer medisch mogelijk en veilig is. Indien eigen vervoer niet medisch mogelijk en/of veilig is, organiseert de acuut psychiatrisch hulpverlener passend vervoer.
- Wanneer vervoer naar een instelling nodig is, is de acuut psychiatrisch hulpverlener tijdens de wachttijd op de vervoerder verantwoordelijk voor het toezicht op de veiligheid van de persoon: hij blijft in principe bij de persoon tot de vervoerder gearriveerd is en overdracht plaatsgevonden heeft.
- Tijdens de wachttijd op de vervoerder zet de hulpverlener eventueel politie in, wanneer sprake is van een hoog agressieniveau of sprake blijkt te zijn van het plegen van een strafbaar feit.

Stap 6: Vervolgbehandeling

- Wanneer de ziekenhuispsychiater besluit dat een psychiatrische opname nodig is, dan regelt de psychiater deze opname (in het ziekenhuis op een PUK, PAAZ of Medisch Psychiatrische Unit (MPU) of in een ggz-instelling).
- Als een psychiatrische opname niet nodig is, kan de ziekenhuispsychiater beoordelen dat een ambulante behandeling nodig is of leidt hij de persoon, via de huisarts, naar andere hulpverleners.
- De regiebehandelaar achterhaalt samen met de persoon die de crisis doorgemaakt heeft, zijn naasten en andere belangrijke betrokkenen (waaronder de eerste hulpverlener/verwijzer) hoe een volgende crisissituatie voorkomen kan worden en neemt de stressfactoren en crisisafspraken op in bijvoorbeeld een crisis- of signaleringsplan (zie Vroege onderkenning en preventie). De regiebehandelaar evalueert de afspraken halfjaarlijks en na een crisissituatie met de persoon.
- De regiebehandelaar wijst de persoon die de crisis doorgemaakt heeft en zijn naasten op de mogelijkheid om een crisiskaart op te stellen. Als de persoon een crisiskaart wenst, dan brengt de regiebehandelaar de persoon in contact met een consulent die de persoon bij het opstellen en bijhouden van de crisiskaart ondersteunt.

4.1.8. Rollen vervoerders ambulancezorg

Stap 3 en stap 6: Vervoer naar locatie voor beoordeling en vervoer naar instelling/terug naar huis

Stap 3 en stap 6: Vervoer naar locatie voor beoordeling en vervoer naar instelling/terug naar huis:

Deze paragraaf zal worden aangescherpt na oplevering van de resultaten van het project vervoer, waarin verantwoordelijkheden voor het vervoer vóór en na de beoordeling door de acuut psychiatrische hulpverlening vastgelegd worden. In dit project komen ook afspraken tot stand over de maximale wachttijd op het vervoer.

- Ambulanceverpleegkundigen bepalen ter plaatse, mede op basis van het Landelijk Protocol Ambulancezorg en het oordeel van de verwijzer, acuut psychiatrisch hulpverlener en de persoon in crisis en zijn naasten, of vervoer door ambulance nodig is of dat kan worden volstaan met Eerste Hulp Geen Vervoer en overdracht. Het kwaliteitskader (acute) psychiatrie ambulancezorg beschrijft in welke situaties ambulancezorg verantwoordelijk is voor het vervoer:
- De persoon is te angstig/verward om zelfstandig te kunnen reizen.
- De persoon heeft medicatie gekregen in relatie tot het acuut psychiatrische beeld waardoor, met het oog op somatische reacties, medische/verpleegkundige observaties nodig kunnen zijn.
- De persoon heeft ook somatische problematiek (bijvoorbeeld een (auto)intoxicatie of automutilatie).

- De persoon heeft een IBS of RM en de verantwoordelijke psychiater geeft aan dat er kans is op impulsief handelen op basis van wanen, hallucinaties of suïcidaliteit.
- Het vervoer moet voldoen aan de voorwaarden genoemd in Diagnostiek - Persoon wacht thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling. Verdere voorwaarden voor ambulancevervoer zijn beschreven in het Kwaliteitskader (acute) psychiatrie ambulancezorg en het Landelijk Protocol Ambulancezorg.
- De regionale ambulancevoorziening (RAV) kan het vervoer differentiëren binnen de organisatie en/of onderdelen van het vervoer uitbesteden aan een andere zorgaanbieder, bijvoorbeeld een ggz-instelling (onderaannemer). Onderdelen die de RAV uit kan besteden aan een onderaannemer betreffen de hulpvragen van professionele hulpverleners (bijvoorbeeld huisarts, psychiater, ggz-medewerker) met een A2- of B-urgentie.
- Ambulanceverpleegkundigen hebben de inspanningsverplichting om ervoor te zorgen dat de persoon goede hulpverlening krijgt en de hulp geborgd en gecontinueerd wordt, ook wanneer blijkt dat geen ambulancevervoer nodig is. Ambulanceverpleegkundigen bieden de hulpverlening en het vervoer zoveel als mogelijk en verantwoord zonder tussenkomst van politie.
- Ambulancezorg Nederland maakt met partijen afspraken over de maximale wachttijd op het vervoer (per urgentiegraad) en de verantwoordelijkheidsverdeling tijdens de wachttijd. Voor de persoon in crisis is het van belang dat wachttijden zo kort mogelijk zijn.

4.1.9. Rollen verslavingszorg

Stap 4: Beoordeling persoon in crisis

- Personen in een crisis die onder invloed van middelen zijn, hebben zowel psychiatrische als verslavingszorg nodig. Hiervoor is nauwe samenwerking tussen de crisisdienst/ziekenhuispsychiatrie en de verslavingszorg noodzakelijk. Deze samenwerking lijkt het beste te realiseren door integratie van de (crisisdienst van de) ggz-instelling met de (crisisdienst van de) instelling voor verslavingszorg.
- Wanneer de acuut psychiatrische hulpverlening beoordeelt dat de persoon niet opgenomen hoeft te worden in een psychiatrische instelling of het ziekenhuis, maar dat de persoon gebaat is bij een uitslaapbed met expertise van de verslavingszorg, dan zijn de acuut psychiatrische hulpverlening en verslavingszorg gezamenlijk verantwoordelijk voor het regelen van dit uitslaapbed.

Stap 6: Vervolgbehandeling (waaronder herstel, participatie en re-integratie)

- Wanneer de acuut psychiatrische hulpverlening beoordeelt dat behandeling van de verslavingsstoornis nodig is, dan is verslavingszorg verantwoordelijk voor het bieden van een plek aan de persoon.

4.1.10. Rollen overige partijen

Deze paragraaf beschrijft kort de rol van de partijen die minder nauw betrokken zijn in de hulpverlening voor acuut psychiatrische patiënten.

- Regulerende partijen, als de NZa en VWS, zorgen dat voldaan wordt aan de randvoorwaarden voor regulering en bekostiging.
- Vanuit de openbare ggz-functie heeft de gemeente een belangrijke rol in het vroegtijdig signaleren, beïnvloeden van risicofactoren en het bevorderen van maatschappelijk herstel. De gemeente brengt relevante partners bijeen om samen te zorgen voor een integrale, personsgerichte aanpak en een zo stabiel mogelijke levensstructuur.
- Wijkverpleegkundigen, het wijkteam, scholen, werkgevers en hulpverleners in ziekenhuizen spelen een belangrijke rol in de vroege herkenning en preventie van crisis (stap 0). Deze personen kunnen als het nodig is advies vragen aan de huisarts, psychiatrische hulpverlening of ervaringswerkers (zie ook Samenwerking – Overleg tussen ketenpartners).
- Gemeenten zijn samen met andere belangrijke ketenpartners, zoals de huisarts en de ggz, verantwoordelijk voor het organiseren van ondersteuning en zorg gericht op preventie en vroege signalering in de regio. Zij

maken samen met de andere relevante ketenpartners afspraken over de beoordelingslocatie. Zie hiervoor Samenwerking – Overleg tussen ketenpartners.

- (Loco-)burgemeesters spelen een rol bij het afgeven van de IBS (stap 4, zie Diagnostiek - Beoordeling persoon in crisis, thuis of op beoordelingslocatie).
- Het Openbaar Ministerie speelt een rol in de gevallen waarin een psychiatrisch patiënt een strafbaar feit gepleegd heeft. Voor deze personen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt tussen het Openbaar Ministerie en andere betrokken partijen (zie Samenwerking). Daarnaast heeft het Openbaar Ministerie een belangrijke rol in de Wet BOPZ.
- Wanneer de acuut psychiatrisch hulpverlener beoordeelt dat geen behandeltraject door de ggz nodig is en de huisarts toelidt naar beschermd wonen of de maatschappelijke ondersteuning, dan bepaalt de gemeente welke opvang de persoon krijgt.

4.2. Samenwerking

Deze paragraaf beschrijft de belangrijkste randvoorwaarden voor een goede samenwerking tussen de betrokken hulpverleners en instanties.

4.2.1. Overleg tussen ketenpartners

Bestuurlijke overleggen in de regio voor samenwerkingsafspraken

Een belangrijke randvoorwaarde voor goede samenwerking is structureel, bestuurlijk overleg op regionaal niveau tussen de betrokken ketenpartners. Het is aan te raden om aan te sluiten bij bestaande overlegstructuren. In veel regio's is aansluiting bij de ROAZ-structuur (Regionaal Overleg Acute Zorg) het meest logisch.

Deelnemers

Aan het overleg nemen tenminste de volgende partijen deel:

- Ambulancezorg
- Gemeenten (waaronder GGD, wijkteams, jeugd-ggz, Veilig Thuis en Veiligheidshuizen)
- Ggz-instellingen en crisisdiensten
- Regionale vertegenwoordiging van huisartsenvoorzieningen
- Huisartsenposten
- Maatschappelijke opvang
- Openbaar Ministerie
- Vertegenwoordigers van patiënten en naasten
- Politie
- RIBW (ambulante begeleiding en beschermd wonen)
- Verslavingszorg
- Ziekenhuizen (algemene ziekenhuizen en universitaire medische centra)

Daarnaast kunnen de volgende partijen aansluiten op indicatie:

- Arrestantenzorg
- Asielzoekerscentra
- Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP)
- Openbaar Ministerie
- Penitentiaire Inrichting/Penitentiair Psychiatrisch Centrum
- Verpleeghuizen
- Vertegenwoordiger sociale pensions/Leger des Heils
- Vertegenwoordiger verstandelijk beperkten
- Wijkagent

- Zorgverzekeraars

Randvoorwaarden

Het bestuurlijk overleg vindt minimaal eens per kwartaal plaats.

Het bestuurlijk overleg vindt minimaal eens per kwartaal plaats.: Dit onderdeel wordt nog nader uitgewerkt in het onderhouds- en implementatieplan van de generieke module.

Om te waarborgen dat de ketenpartners die namens hun organisatie participeren in het overleg mandaat hebben van hun bestuur om besluiten te nemen, ondertekenen de Raden van Bestuur van de betrokken partijen een intentieverklaring. De voorzitter van het regionaal overleg van ketenpartners wordt gekozen door de participerende partijen in het overleg. Een belangrijk onderdeel bij het vormen van een overleg met ketenpartners vormt het doorlopen van een proces van commitment en vertrouwen. Wanneer ketenpartners elkaar kennen en vertrouwen, zal het eenvoudiger zijn om tot afspraken te komen en weten ketenpartners elkaar te vinden bij eventuele knelpunten.

Overlegthema's

De ketenpartners maken in ieder geval afspraken over de volgende thema's:

- Wat zijn geschikte locaties voor beoordeling in de regio en wie is verantwoordelijk voor het organiseren van deze beoordelingslocaties?
- De locatie voor beoordeling moet voldoen aan de beschrijving van voorwaarden in Diagnostiek -Persoon wacht thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling.
- Zorgverzekeraars en gemeenten dienen onderling afspraken te maken over de organisatie, omvang en financiering van beoordelingslocaties.
- Wat zijn geschikte locaties in de regio voor uitslaapbedden voor personen onder invloed van middelen, wie is verantwoordelijk voor het organiseren van deze uitslaapbedden, wie levert de zorg op deze locaties en wie financiert de uitslaapbedden?
- Waar worden laagdrempelige inloop- en timeout-voorzieningen georganiseerd? In de samenwerkingsagenda van VNG en ZN is opgenomen dat gemeenten en ggz samen verantwoordelijk zijn voor de organisatie van deze voorzieningen. VNG en ZN maken hier in 2016 ook landelijke afspraken over.
- Via welk telefoonnummer kan een hulpverlener die een vatbaarheid voor een crisis bij een persoon signaleert advies vragen aan de ggz (bijvoorbeeld psychiaters, SPV'en en ervaringswerkers)?
- Hoe wisselen de ketenpartners gegevens en informatie uit (onder andere hoe dit veilig en technisch kan) en op welke manier wordt de gegevensuitwisseling gefinancierd?
- Op basis van de beschreven rollen van de betrokken hulpverleners (zie Betrokken zorgverleners) dient regionaal afstemming plaats te vinden van de verwachtingen over de bereikbaarheid, beschikbaarheid, rollen en verantwoordelijkheden, inclusief het maken van afspraken om de continuïteit van hulpverlening te kunnen garanderen (o.a. afspraken over de beschikbaarheid van crisis- en BOPZ-bedden).

Bespreken van concrete casuïstiek

Naast de samenwerkingsafspraken op bestuurlijk niveau is het van belang dat de acuut psychiatrische hulpverlening concrete casuïstiek bespreekt met verwijzers en evalueert in hoeverre er verbeterpunten in de keten zijn. Eén van de aandachtspunten ter evaluatie is bijvoorbeeld de totale wachttijd voor de persoon in crisis, dat wil zeggen de wachttijden van de verschillende hulpverleners bij elkaar opgeteld.

Evaluatie

Evaluatie vindt in ieder geval plaats met de verwijzers huisarts/HAP, politie en ambulancevervoer. Evaluatieoverleg vindt bij voorkeur eens per kwartaal plaats. Het is raadzaam om met partijen die regelmatig verwijzen naar de acuut psychiatrische hulpverlening regelmatig de casuïstiek te evalueren (bijvoorbeeld met de huisarts). Daarnaast verdient het de voorkeur om patiënten en naasten te betrekken bij het bespreken van de casuïstiek.

4.2.2. Overige randvoorwaarden

Naast de randvoorwaarde van structureel overleg en samenwerkingsafspraken tussen alle betrokken ketenpartners, zijn de volgende randvoorwaarden van belang voor succesvolle samenwerking:

- Voor verwijzers is duidelijk welke acuut psychiatrische hulpverlening zij kunnen bellen in een crisissituatie. Verwijzers (waaronder hulpverleners bij de maatschappelijke opvang en beschermd wonen) beschikken over het telefoonnummer van deze acuut psychiatrische hulpverlening.
- Bij de crisisdienst is voldoende capaciteit om te voldoen aan de wachttijden in de GGz-triagewijzer (zie achtergronddocument GGz-triagewijzer).
- De ggz-instelling heeft voldoende capaciteit om te voldoen aan de beschreven rollen in Betrokken hulpverleners - Rollen ggz-instelling, vrijgevestigde ggz-aanbieders en crisisdienst. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar voldoende capaciteit van de intensieve ambulante behandeling en acute opnamebedden.
- Wanneer een SEH beschikt over acuut psychiatrische hulpverleners, dan maken de ggz-crisisdienst en de ziekenhuispsychiatrie afspraken over wie wanneer verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de psychiatrische beoordeling.
- Crisisdiensten, huisartsen(posten), de SEH en verslavingszorg hebben samenwerkingsafspraken over de zorg voor personen in crisis met vermoeden van somatische comorbiditeit, somatische complicaties, of bij wie somatische problematiek uitgesloten dient te worden. In deze afspraken is specifieke aandacht voor afspraken over de zorg voor kinderen.
- Crisisdiensten, de SEH, politie en verslavingszorg hebben samenwerkingsafspraken over de hulpverlening voor personen in crisis die onder invloed van middelen zijn. Ggz-instellingen (waaronder de crisisdiensten), ziekenhuizen, politie en het Openbaar Ministerie hebben samenwerkingsafspraken voor personen in crisis die een strafbaar feit gepleegd hebben.

4.3. Competenties

Een acuut psychiatrisch hulpverlener beschikt over de volgende kennis, competenties en vaardigheden:

- Heeft noodzakelijke scholing, kennis en expertise en is bekwaam om acuut psychiatrische hulp te verlenen.
- Houdt zich bij het verlenen van hulp aan de relevante richtlijnen, zorgstandaarden, handboeken en dergelijke en handelt volgens zijn professionele beroepsstandaard.
- Betrekt de persoon in crisis en zijn naasten zoveel mogelijk en vraagt hen om hun oordeel. Hij moet kunnen inschatten hoe de verschillende factoren en relaties met elkaar samenhangen (systeemdynamiek). Hij informeert bij de naasten naar de ondersteuningsbehoefte, toont begrip en meeleven, heeft een open houding en luistert goed naar het oordeel van de persoon en zijn naasten.
- Is in staat om met zo min mogelijk dwang en drang de situatie veilig te maken en de persoon meer perspectief te bieden.
- Beschikt over een goed inschattingsvermogen, kan relativeren en straalt rust uit.

Voor alle disciplines die betrokken zijn bij de hulpverlening voor personen in crisis geldt dat om de beschreven kwaliteit van hulpverlening te kunnen leveren bijscholing gewenst is. Het is relevant om hierbij ervaringsdeskundigen/naasten te betrekken. Op regionaal niveau spelen de ROAZ en bestaande opleidingsstructuren een belangrijke rol in de scholing. Goede afstemming en samenwerking zijn hierbij noodzakelijk.

4.4. Kwaliteitsbeleid

De betrokken hulpverleners (zie [Betrokken zorgverleners](#)) geven de rollen en afspraken in deze generieke module vorm in hun kwaliteitsbeleid. Hierbij nemen zij het volgende in acht:

- Ggz-instellingen, de PAAZ, PUK en vrijgevestigde ggz-hulpverleners zijn per 1 januari 2017 verplicht om een kwaliteitsstatuut GGz te publiceren. Afspraken over de acute psychiatrie kunnen hiervan onderdeel

vormen.

- In de regio maken ggz-instellingen en ziekenhuizen afspraken over welke acuut psychiatrische hulpverlening wanneer verantwoordelijk is en communiceren zij deze afspraken naar verwijzers. Om de kwaliteit van de acuut psychiatrische hulpverlening systematisch te verbeteren en partijen op één lijn te krijgen, is registratie van aantallen en kosten in de keten gewenst. GGZ Nederland heeft in samenwerking met de crisisdiensten een eerste minimale dataset voor crisisdiensten vastgesteld. Deze minimale dataset bestaat uit de volgende onderwerpen:

- Urgentie
- Wachttijden: wachttijd tot telefonisch contact voor aanmelding en wachttijd vanaf aanmelding tot arriveren van de acuut psychiatrisch hulpverlener, in minuten
- Beoordelingslocatie
- Aard van de psychische stoornis
- Wie is de verwijzer?
- Wat was de verwijfsreden?
- Demografische gegevens
- Welke vervolgbehandeling is gestart?
- Personen die behandeld zijn in de ggz hebben de mogelijkheid om zich te laten scholen tot ervaringswerker. Ervaringswerkers kunnen bijvoorbeeld personen in crisis bijstaan tijdens de wachttijd of de persoon, zijn naasten en de hulpverlener na de crisissituatie adviseren over het vervolg.

4.5. Kosteneffectiviteit en doelmatige zorg

Om een goede balans te realiseren tussen de opbrengsten in de kwaliteit versus de kosten voor de toepassing van de beschreven hulpverlening, is het volgende van belang:

- De acuut psychiatrisch hulpverlening bepaalt de inzet van hulpverlening op basis van de GGz-triagewijzer met urgentiecriteria en bijbehorende wachttijden die voor deze generieke module ontwikkeld is (zie achtergronddocument GGz-triagewijzer). Bij de ontwikkeling van deze triagewijzer vormden zowel de kwaliteit van hulpverlening als de betaalbaarheid van hulpverlening belangrijke afwegingen bij het maken van keuzes voor de inzet van zorg en wachttijden. Na verdere toetsing en evaluatie kan implementatie van de GGz-triagewijzer plaatsvinden.
- Ook bij de andere onderdelen in de hulpverlening voor personen in crisis, bij wie het vermoeden bestaat van een acute psychische stoornis, dienen partijen zowel de kwaliteit van hulpverlening als de betaalbaarheid van hulpverlening mee te nemen bij het maken van keuzes. Het betreft hier bijvoorbeeld de keuze voor een beoordeling thuis of op een beoordelingslocatie, en de keuze voor de mate waarin timeout-voorzieningen ingezet worden in de preventieve fase. In de regel zijn de kosten voor de inzet van goede preventieve middelen lager dan de kosten voor een daadwerkelijke crisis, terwijl hiermee veel schade voor de persoon voorkomen kan worden. Om meer inzicht te krijgen in de kosten per persoon in het totale proces en om vergelijkingen te kunnen maken, is het relevant om cohorten patiënten te volgen.
- Als de persoon geen medische begeleiding nodig heeft tijdens het vervoer, zal de acuut psychiatrisch hulpverlener met de persoon en zijn naasten bespreken of eigen vervoer naar de beoordelingslocatie en van de beoordelingslocatie naar huis/naar een instelling medisch mogelijk en veilig is.

4.6. Financiering

4.6.1. Algemeen

Een kwaliteitsstandaard beschrijft wat goede zorg is, ongeacht de financieringsbron (Zorgverzekeringswet (Zvw), Wet langdurige zorg (Wlz), Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), aanvullende verzekering of eigen betaling door de cliënt/patiënt). Onderschrijving van de kwaliteitsstandaard door een financier, dan wel opname in het Register van Zorginstituut Nederland, betekent niet dat de beschreven zorg per definitie vergoed

wordt door een financier.

Voor vergoeding van de beschreven zorg heeft de patiënt/cliënt mogelijk een aanspraak op een van de financiers. In het geval van de Zvw is het echter aan het Zorginstituut Nederland om te duiden wat verzekerde zorg is binnen het basispakket. Hetgeen betekent dat de goede zorg beschreven in de kwaliteitsstandaard niet gelijk staat aan verzekerde zorg conform het basispakket.

4.6.2. Specifiek

Belangrijke financieringsbronnen voor de hulpverlening die beschreven is in deze generieke module betreffen de Wmo, de Zorgverzekeringswet, het gemeentefonds, de Jeugdwet en justitie. VNG en ZN maken op landelijk niveau een samenwerkingsagenda, waarin zij (financiële) verantwoordelijkheden afstemmen.

Een belangrijke randvoorwaarde voor de hulpverlening is de financiering. De NZa zal in [opdracht](#) van de minister van VWS op basis van deze generieke module de financiering en bekostigingsstructuur van acuut psychiatrische hulpverlening herzien.

Een andere belangrijke randvoorwaarde is dat financieringsschotten waar nodig weggenomen worden. Het Aanjaagteam verwarde personen analyseert waar bestaande bestuurlijke en financiële schotten knellen en wat daarvan de oorzaak is. De ministers van VWS en Veiligheid & Justitie geven in de [brief van 2 mei 2016](#) aan de Tweede Kamer aan dat zij op basis van deze analyse zullen zoeken naar oplossingen voor schotten die goede preventie en hulpverlening in de weg staan.

5. Kwaliteitsindicatoren

5.1. Algemeen

Het Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGz ontwikkelt een indicatorenset inclusief bijbehorende meetinstrumenten die van toepassing zijn op alle ggz standaarden.

5.2. Specifiek

Om de kwaliteit van de acuut psychiatrische hulpverlening meetbaar en transparant te maken, nemen we in deze generieke module vijf kwaliteitsindicatoren op:

: Voor deze indicatoren zijn nog ontwikkelingen nodig. Zo zijn voor indicator 1 onder andere nog technische ontwikkelingen nodig en is voor indicator 3 een voorwaarde dat de bekostiging van de acuut psychiatrische hulpverlening aangepast wordt.

1. De acuut psychiatrische hulpverlening beschikt over een dataset die bestaat uit minimaal de onderwerpen genoemd in Kwaliteitsbeleid.
2. Minimaal 90% van de beoordelingen vindt plaats ofwel in de thuissituatie, ofwel op een beoordelingslocatie die aan de voorwaarden in Diagnostiek - Persoon wacht thuis of vervoer naar locatie voor beoordeling voldoet. Onder de thuissituatie valt ook beschermd wonen, de maatschappelijke opvang (indien verwijzer en crisisdienst overeenkomen dat dit een geschikte beoordelingslocatie is) en andere locaties die de persoon in crisis als 'thuis' beschouwt.
3. Bij ten minste 90% van de personen met U2 op psychiatrische kenmerken (zie GGz-triagewijzer is de crisisbeoordeling binnen één uur na de psychiatrische triage gestart. Voor personen met U3 geldt dat bij tenminste 85% binnen vier uur de crisisbeoordeling gestart is.

4. De acuut psychiatrische hulpverlening evalueert minimaal eens per kwartaal met verwijzers casuïstiek, waarbij in ieder geval met de verwijzers huisarts/HAP, politie en ambulancevervoerders.
5. De (acuut) psychiatrische hulpverlening heeft schriftelijk vastgelegde afspraken met verwijzers over (het faciliteren van) de uitwisseling van gegevens:
6. Over het resultaat van de beoordeling van de crisis, de bepaalde behandeling – met de huisartsenvoorziening.
7. In de crisisafspraken – met de huisartsenvoorziening.
8. Uit de crisiskaart – met door de patiënt gewenste verwijzers, waarbij ieder geval uitwisseling met de huisarts, HAP, politie, ambulance, SEH, maatschappelijke opvang en wijkverpleging mogelijk is, indien de patiënt dit wenst.
9. Over agressie in het verleden of dreigend gevaar in de toekomst: met de huisarts, meldkamer ambulance, politie, het Openbaar Ministerie, veiligheidshuizen en indien relevant de maatschappelijke opvang.

Met deze indicatoren sluiten we zoveel mogelijk aan bij de knelpunten die in opdracht van minister Schippers opgelost dienen te worden door middel van de generieke module Acute psychiatrie (zie [Doelgroepen](#)).

Naast de specifieke indicatoren voor de generieke module Acute psychiatrie stelt het Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ een algemene indicatorenset samen die voor alle zorgstandaarden en generieke modules geldt. Deze bestaat uit 9 indicatoren die gericht zijn op het meten van patiëntervaringen, mate van herstel, participatie en re-integratie.

6. Achtergronddocumenten

6.1. GGZ-triagewijzer

Voor deze generieke module is een GGZ-triagewijzer ontwikkeld, op basis waarvan de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening in kan schatten welke hulpverlening een persoon nodig heeft, op welk moment (urgentie) en van welke hulpverlener(s). Het toepassen van triage heeft verschillende voordelen:

- De persoon in crisis ontvangt de hulpverlening die past bij de urgentie van de zorgvraag.
- De persoon in crisis, zijn naasten en de verwijzer ontvangen gerichte en onderbouwde informatie over de inzet van hulpverlening (waaronder de wachttijd), wat onzekerheid en onrust kan reduceren.
- Triage geeft informatie over patiëntenstromen en patiëntsamenstelling ten behoeve van beleid.
- De afspraken in de GGZ-triagewijzer kunnen dienen als uitgangspunt bij het bepalen van de bekostiging van de acuut psychiatrische hulpverlening door de NZa.

Bij het ontwikkelen van de GGZ-triagewijzer zijn de (concept) triagedocumenten in de regio's Noord-Holland, Flevoland en Utrecht als uitgangspunt genomen:

- Voor het triagedocument in de regio's Noord-Holland en Flevoland zijn bestaande triageprotocollen, zoals de NTS en het ProQA, als startpunt gebruikt.
- Het ontwikkelde triagedocument in de regio Utrecht is gericht op afspraken tussen de GGZ-crisisdienst en politie.

De eerste aanzet voor de GGZ-triagewijzer is besproken en aangescherpt in een GGZ-triageworkshop (zie achtergronddocument [Projectorganisatie voor de deelnemers](#)). De GGZ-triagewijzer is vervolgens verder aangescherpt in de ontwikkelgroepen.

De GGZ-triagewijzer is ontwikkeld voor gebruik door de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening. Somatische kenmerken, die gebaseerd zijn op ProQA (U0 en U1) en NTS (U0 t/m U3), zijn opgenomen in de triagewijzer voor het geval dat:

- De persoon somatische en/of psychiatrische kenmerken vertoont die horen bij U0 en U1. De voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening neemt in dat geval contact op met meldkamer 112 voor inzet van

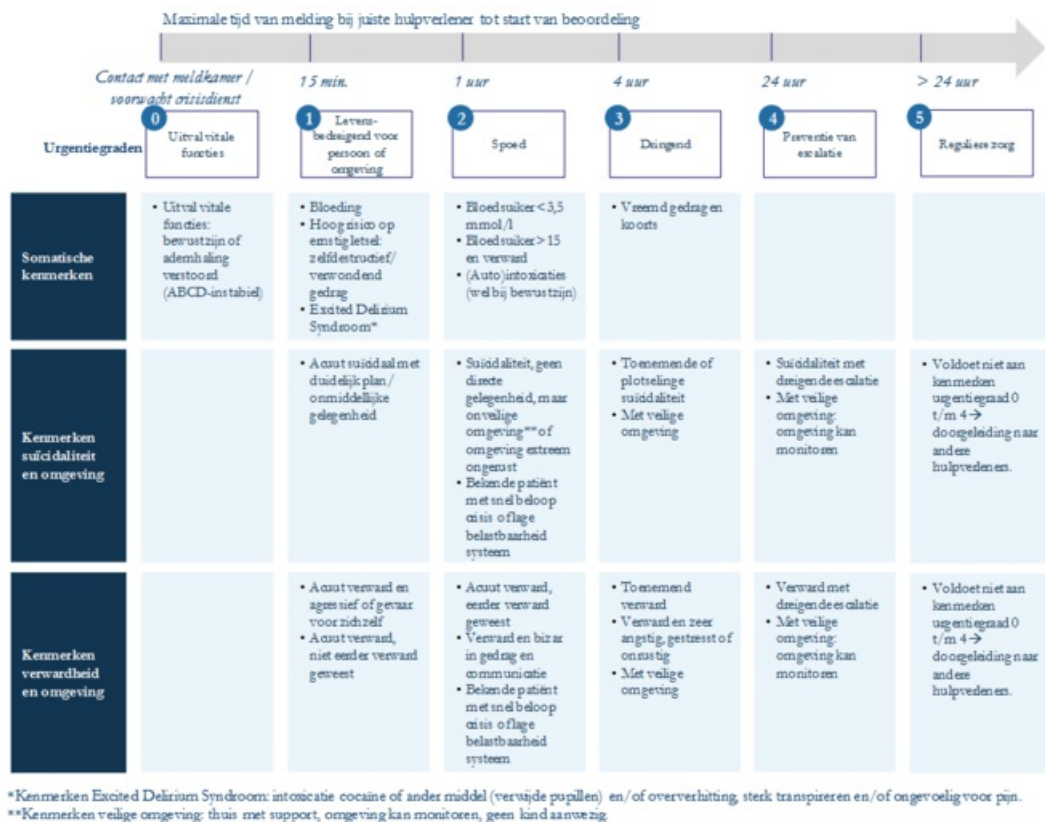
politie/ambulance.

- De persoon psychiatrische en/of somatische kenmerken U2 t/m U4 vertoont, maar het een onbekende patiënt betreft. De voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening kan in dat geval, indien daar aanleiding toe is, de hulp inroepen van de huisarts.
- De GGz-triagewijzer kan een hulpmiddel vormen voor triagisten/verwijzers van de meldkamer/politie en de huisartsenzorg. Zij kunnen voor psychiatrische kenmerken passend bij U2 of hoger contact opnemen met de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening.

Voor het toepassen van de GGz-triagewijzer in de praktijk gelden de volgende uitgangspunten:

- De GGz-triagewijzer is bedoeld als handvat voor de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening. Beredeneerd afwijken van de triagewijzer kan op grond van specifieke omstandigheden en professioneel inzicht nodig zijn.
- Wanneer de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening in gesprek is als de verwijzer belt, dan belt de voorwacht zo snel mogelijk, maar in ieder geval binnen een kwartier, terug om telefonische triage toe te passen. Als de voorwacht binnen een kwartier niet opneemt, dan belt de verwijzer in dringende gevallen meldkamer 112.
- In alle gevallen geldt dat de acuut psychiatrische hulpverlening de wachttijd zo kort mogelijk probeert te houden: De wachttijden in de GGz-triagewijzer betreffen maximale wachttijden.
- Bij het bepalen van de urgentie erkent de voorwacht van de acuut psychiatrische hulpverlening het professionele oordeel van de verwijzer. Daarnaast informeert de voorwacht bij de verwijzer naar de mening van de persoon in crisis en zijn naasten over de situatie. Dit oordeel dient bijzonder zwaar te wegen bij inschattingen over de veiligheid en het risico op escalatie, zeker wanneer de persoon in crisis en naasten spreken vanuit eerdere ervaringen met crisissituaties.
- De voorwacht leest de triagewijzer van links naar rechts: pas wanneer de kenmerken van een hogere urgentiegraad uitgesloten zijn (meest links), schat de voorwacht in of de persoon voldoet aan de kenmerken van een urgentiegraad lager (urgentiegraad naar rechts).
- De ketenpartners houden rekening met de wachttijd van de hele keten. Dit houdt in dat wanneer een huisarts eerst somatiek heeft moeten uitsluiten, de acuut psychiatrische hulpverlening probeert de wachttijd op de start van de psychiatrische beoordeling te verkorten.
- Een belangrijke stap vóór het breed toepassen van de GGz-triagewijzer is het testen ervan in de praktijk (pilotfase).
- De GGz-triagewijzer kan gebruikt worden voor het aanscherpen van de psychiatrische triage bij de huisartsenvoorziening/HAP en bij de meldkamer ambulancezorg.

Het figuur hieronder beschrijft per urgentiegraad de kenmerken van de persoon in crisis en zijn omgeving en de maximale wachttijd.

Figuur: Urgentiegraden, kenmerken van persoon en tijden

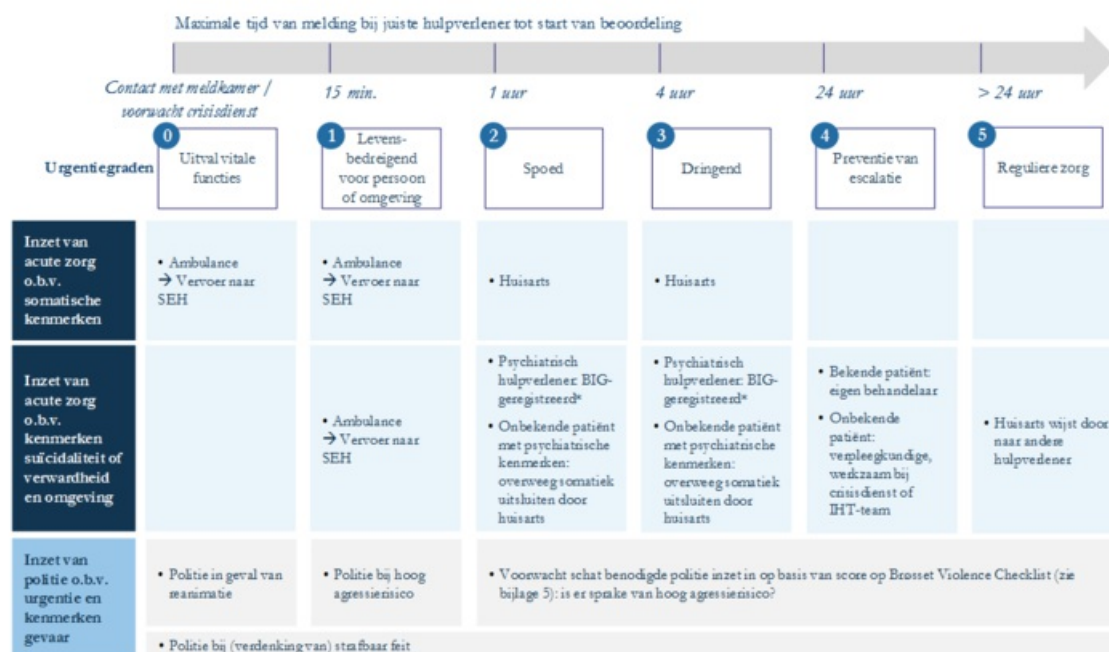
- De kenmerken zijn opgesplitst in 'somatische kenmerken', 'kenmerken suïcidaliteit en omgeving' en 'kenmerken verwardheid en omgeving'.
- Voor wat betreft de somatische kenmerken betreft de maximale wachttijd de maximale wachttijd op ambulanceverpleegkundigen of huisarts (zie Figuur). Hiervoor zijn voor U0 tot en met U3 de kenmerken en tijden uit het NTS overgenomen en voor U0 en U1 de kenmerken en tijden van ProQA.
- Voor wat betreft de kenmerken van suïcidaliteit/verwardheid en omgeving betreft de maximale wachttijd de maximale wachttijd tot de start van de beoordeling (zie Figuur voor de benodigde expertise bij de beoordeling en op de beoordelingslocatie).
- Het verdient de voorkeur om een crisisbeoordeling uit te voeren in de thuissituatie van de persoon, in aanwezigheid van de relevante naastbetrokkene(n), om een goed beeld te krijgen van de aard van de crisis. Echter wanneer het niet haalbaar is om de crisisbeoordeling van een persoon met een urgentie van U2 op suïcidaliteit/verwardheid en omgeving binnen een uur thuis te starten, dan heeft het de voorkeur dat de persoon op een beoordelingslocatie beoordeeld wordt.

Het figuur hieronder beschrijft per urgentiegraad en per type kenmerken welke inzet van hulpverlener(s) nodig is. Hierbij geven we ook aan welke expertise nodig is van de psychiatrische hulpverlening bij de uitvoer van de crisisbeoordeling en welke expertise nodig is op de beoordelingslocatie. Voor wat betreft de uitvoer van de crisisbeoordeling is voor bekende GGZ-patiënten de eigen regiebehandelaar binnen kantooruren verantwoordelijk voor in gang zetten van het opschalen van zorg.

Voor wat betreft de uitvoer van de crisisbeoordeling is voor bekende GGZ-patiënten de eigen regiebehandelaar binnen kantooruren verantwoordelijk voor in gang zetten van het opschalen van zorg. : Voor de momenten binnen kantooruren waarin de eigen GGZ-behandelaar niet aanwezig is, dient hij waarneming geregeld te hebben.

Indien de voorwaart van de crisisdienst inschat dat begeleiding van politie nodig is vanwege een hoog

agressieniveau of een strafbaar feit, dan verleent politie assistentie bij het uitvoeren van de beoordeling. De voorwacht en politie erkennen hierbij elkaars professionele oordeel. Discussie over terechte of onterechte politieassistentie vindt achteraf plaats.

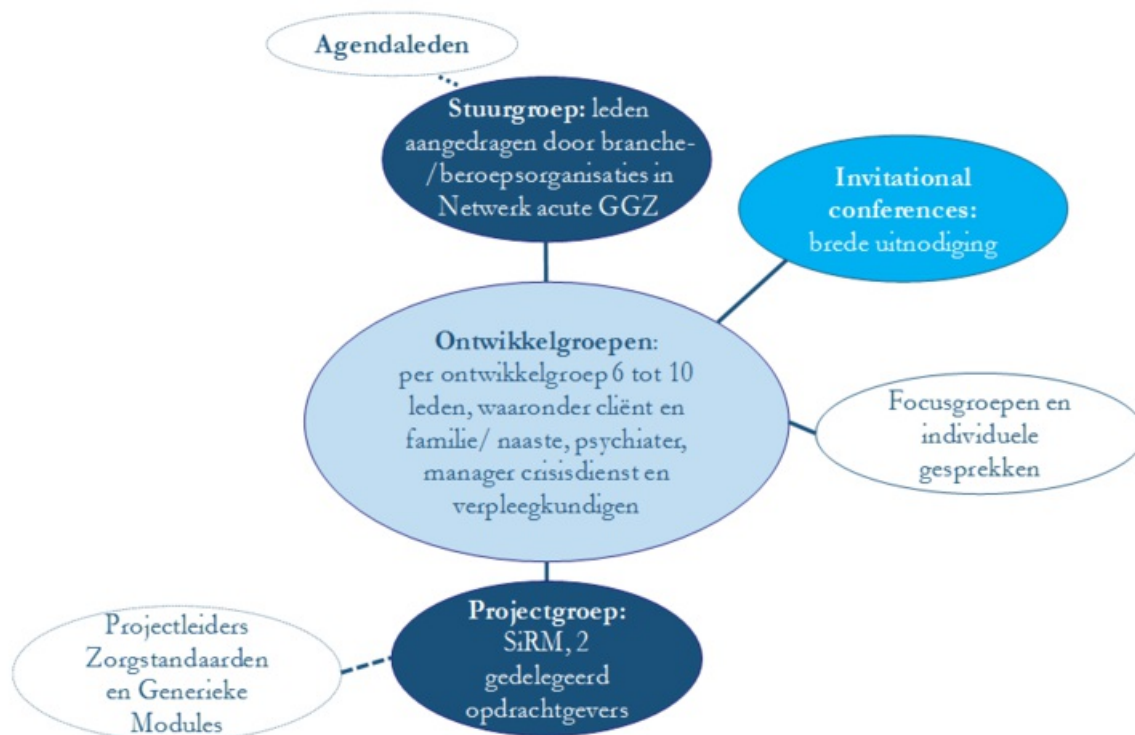

*Benodigde expertise bij uitvoeren van beoordeling en bij aankomst op beoordelingslocatie: SPV/verpleegkundig specialist samen met een A(N)IOS. Met psychiater op achterwacht. Voor benodigde deskundigheid bij uitvoeren beoordeling, zie paragraaf 3.3.4.

Figuur: Hulpverlener(s) per urgentiegraad en type kenmerk

6.2. Samenstelling werkgroep

In figuur hieronder geven we de projectorganisatie schematisch weer.

Figuur: Projectorganisatie bij ontwikkeling generieke module Acute psychiatrie

Hieronder beschrijven we kort de samenstelling en de belangrijkste taken van de stuurgroep, ontwikkelgroep en projectgroep en beschrijven we het doel van de invitational conferences, focusgroepen en individuele gesprekken:

- De stuurgroep en agendaleden: De stuurgroep bestond uit vertegenwoordigers van de beroeps- en brancheorganisaties van de ketenpartners in de acuut psychiatrische hulpverlening. De personen in de stuurgroep hadden het mandaat vanuit het bestuur van hun organisatie om besluiten te nemen. Andere taken van de stuurgroep waren het aandragen van professionals met de juiste expertise voor de ontwikkelgroepen, het bewaken van de voortgang en het creëren van draagvlak in de achterban. Sommige partijen namen deel aan de stuurgroep als agendalid. Agendaleden kregen de voorbereidende stukken voor de stuurgroepvergaderingen toegestuurd. Het figuur hieronder geeft een overzicht van de partijen in de stuurgroep en de agendaleden

Figuur: Overzicht partijen in stuurgroep en agendaleden

- De ontwikkelgroepen: Per verwijssituatie was een ontwikkelgroep samengesteld, die bestond uit ervaringsdeskundigen en naasten van patiënten en professionals. De leden van de ontwikkelgroepen zijn aangedragen door de stuurgroep. De leden van de ontwikkelgroepen leverden inhoudelijke input voor de generieke module en maakten een inschatting van de gevoeligheden en het draagvlak.
- De projectgroep: De projectgroep bestond uit SiRM-medewerkers. De projectgroep was verantwoordelijk voor de organisatie en bereidde de stukken voor. De projectgroep werkte nauw samen met de gedelegeerd opdrachtgevers vanuit de stuurgroep: GGZ Nederland en V&VN.
- Invitational conferences: Tijdens de ontwikkeling van de generieke module organiseerden we twee invitational conferences, waarvoor we een brede uitnodiging verstuurd hebben. De invitational conferences hadden als doel om breed input te verzamelen voor de generieke module en draagvlak te creëren.
- Focusgroepen en gesprekken: Tijdens het ontwikkeltraject organiseerden we focusgroepen met ervaringsdeskundigen, naasten en (zorg)professionals en verschillende interviews om extra input te verzamelen, draagvlak te creëren en af te stemmen met projectleiders van andere generieke modules en zorgstandaarden.

De hierna volgende overzichten geven aan wie lid waren van de stuurgroep en ontwikkelgroepen en wie deelgenomen hebben aan de invitational conferences, focusgroepen, workshop triage en interviews.

Overzicht leden van stuurgroep en agendaleden

Overzicht leden van stuurgroep en agendaleden: Op het moment van publicatie is deze generieke module nog niet geautoriseerd door de LVVP. NVKG heeft afgezien van autorisatie.

De NVKG heeft niet geparticipeerd in deze standaard en de inhoud hiervan is minder relevant voor de dagelijkse praktijk van de klinisch geriater; daarom heeft deze standaard de autorisatieprocedure van de NVKG niet doorlopen.

Stuurgroep-/agendalid	Organisatie	Naam
Stuurgroeplid	Ambulancezorg Nederland (AZN)	Wim ten Wolde
Stuurgroeplid	Federatie Opvang	Rina Beers
Stuurgroeplid	GGZ Nederland (GGZ NL)	Lilly Buurke
Stuurgroeplid	InEen	Ella Benedictus
Stuurgroeplid	Landelijk Netwerk Acute Zorg (LNAZ)	Danielle Bonink
Stuurgroeplid	Landelijk Platform GGz (LPGGz)	Nic Vos de Wael
Stuurgroeplid	Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG)	Mariëlle van Avendonk
Stuurgroeplid	Nederlandse Vereniging van Spoedeisende Hulp Artsen (NVSHA)	Kim Zaszlos
Stuurgroeplid	Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP)	Victor Vladar Rivero
Stuurgroeplid	Politie	Henk van Dijk
Stuurgroeplid	Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (V&VN)	Patrick Groenewegen
Agendalid	Aanjaagteam verwarde personen	Bertine Steenbergen
Agendalid	Landelijk Netwerk Acute Zorg (LNAZ)	Katja Damen
Agendalid	Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)	Johanna Gröne
Agendalid	Ministerie van VWS (VWS)	Gonne Kelder
Agendalid	Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU)	Hanna Toornstra
Agendalid	Nederlandse Internisten Vereniging	P. Nanayakkara
Agendalid	Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ)	Jan Plass
Agendalid	Nederlandse Zorgautoriteit	Ivan Vermeulen
Agendalid	Zorgverzekeraars Nederland (ZN)	Jelke Sloterdijk

Overzicht leden ontwikkelgroepen

Verwijssituatie	Organisatie	Naam	Functie
Huisarts / HAP	NVvP/ GGZ-NL	Marjan Hansman	Psychiater
Huisarts / HAP	NVvP/ GGZ-NL	Aram van Reijssen	Psychiater
Huisarts / HAP	GGZ-NL	René de Jong	Manager crisisdienst
Huisarts / HAP	V&VN - ambulance	Peter Jan van Dalen	Ambulanceverpleegkundige
Huisarts / HAP	V&VN - SPV	Hilde Rijnders	SPV
Huisarts / HAP	LPGGZ - cliënt	Bart Frank	Ervaringsdeskundige
Huisarts / HAP	LPGGZ - familie	Jan Peet	Familie
Huisarts / HAP	InEen	Donien Cohen Stuart	Huisarts
Huisarts / HAP	NHG	Markus Kruyswijk	Huisarts
Huisarts / HAP	NHG	Noor Pelger	Huisarts
Politie	NVvP/ GGZ-NL	Steven Kuijl	Psychiater
Politie	GGZ-NL	Jeroen Traas	Manager crisisdienst
Politie	GGZ-NL	Inge de Boer	Manager verslavingszorg
Politie	NVZ/ NFU	Jeroen van Waarde	Ziekenhuispsychiater
Politie	NVZ/ NFU	Boudewijn de Pont	Ziekenhuispsychiater
Politie	V&VN - ambulance	Leo Klink	Ambulanceverpleegkundige
Politie	V&VN - SPV	Hilde Rijnders	SPV
Politie	LPGGZ - cliënt	Susanne van Groningen	Ervaringsdeskundige
Politie	LPGGZ - familie	Hennie Kleijwegt	Familie
Politie	NVSHA	Eefje van den Berg	SEH-arts
Politie	Politie	Philip den Hollander	Politie meldkamer
Politie	Politie	Hans Slijpen	Politie
MO/verslavingszorg	NVvP/ GGZ-NL	Jeroen Zoeteman	Psychiater
MO/verslavingszorg	NVvP/ GGZ-NL	Remco de Winter	Psychiater
MO/verslavingszorg	GGZ-NL	Karin Frenks	Manager crisisdienst
MO/verslavingszorg	GGZ-NL	Hendrik Jan van Essen	SPV verslavingszorg
MO/verslavingszorg	Federatie Opvang	Tessa Nagels	Hulpverlener maatschappelijke opvang
MO/verslavingszorg	V&VN - ambulance	Leo Klink	Ambulanceverpleegkundige
MO/verslavingszorg	V&VN - SPV	Hilde Rijnders	SPV
MO/verslavingszorg	LPGGZ - cliënt	Edo Paardekoper Overman	Ervaringsdeskundige
MO/verslavingszorg	Politie	Philip den Hollander	Politie meldkamer
MO/verslavingszorg	Politie	Hans Slijpen	Politie

Overzicht deelnemers aan focusgroepen fase 1 van project

Organisatie	Naam	Functie
NVvP	Boudewijn de Pont	Ziekenhuispsychiater
GGZ NL	Jeroen Zoeteman	Psychiater
GGZ NL	Theo Liesting	Manager crisisdienst
NVvP	Marjan Hansman	Psychiater
InEen/LHV/NHG	Ruud Wittgen	Huisarts
LPGGz	Jan Peet	Familie
LPGGz	Marjo Markx	Familie
LPGGz	Edo Paardekoper Overman	Ervaringsdeskundige
LPGGz	Bart Frank	Ervaringsdeskundige
LPGGz	Bea Frank	Familie
LPGGz	Ilse Marianne	Ervaringsdeskundige
V&VN	Hilde Rijnders	SPV
V&VN	Leo Klink	Ambulanceverpleegkundige
V&VN	Ivonne van der Padt	SPV
V&VN	Peter van Dalen	Ambulanceverpleegkundige

Overzicht deelnemers aan workshop triage

Organisatie	Naam	Functie
Dimence Zwolle	Marjan Hansman	Psychiater
Altrecht Utrecht	Steven Kuijl	Psychiater
Parnassia Groep Rotterdam-Rijnmond	Aram van Reijssen	Psychiater
Spoedeisende Psychiatrie Amsterdam	Jeroen Zoeteman	Psychiater
Rijnstate ziekenhuis Arnhem	Boudewijn de Pont	Ziekenhuispsychiater
GGNet Apeldoorn	Karin Freriks	Manager crisisdienst
GGZ-Noord Holland Noord	Alette Ruijter	SPV
Altrecht Utrecht	Carina Stigter	SPV en projectleider
ROAZ Noord-Holland en Flevoland	Martijn Rhebergen	Adviseur ROAZ
Meldkamer eenheid Rotterdam	Philip den Hollander	Meldkamer
Meldkamer eenheid Zuid Holland Zuid	Peter de Vogel	Meldkamer

Overzicht deelnemers aan focusgroepen fase 5 van project

Organisatie	Naam	Functie
Altrecht	Carina Stigter	SPV en projectleider triage
Dimence	Elnathan Prinsen	Psychiater, manager zorg divisie Spoedeisende GGZ
GGZ Noord-Holland-Noord	Rene de Jong	Manager
Huisartsenpraktijk en HAP Arnhem	Dorien Cohen Stuart	Huisarts
LPGGz	Bart Frank	Ervaringsdeskundige
LPGGz	Hennie Kleiwegt	Familie
LPGGz	Inge Braamse	Ervaringsdeskundige
LPGGz	John Huijg	Ervaringsdeskundige
LPGGz	Susanne van Groningen	Ervaringsdeskundige
Spoedeisende Psychiatrie Amsterdam	Eefje Suk	Psychiater
Vincent van Gogh	Bert Konings	SPV
Vincent van Gogh	Geert Reintjes	SPV

Overzicht geïnterviewden gedurende het project

Organisatie	Naam
Aanjaagteam Verwarde Personen	Bertine Steenbergen
Aanjaagteam Verwarde Personen	Frank Berens
Acute Zorg Regio Oost	Karin van den Berg
Acute Zorg Regio Oost	San de Vroom
Acute Zorg Regio VUMC en AMC	Marie Fleur van der Steeg
Acute Zorg Regio VUMC en AMC	Martijn Rhebergen
GGZ-NHN	René de Jong
Landelijk Netwerk Acute Zorg	Arold Reusken
Landelijk Netwerk Acute Zorg	Katja Damen
LHV en NHG	Mariëlle van Avendonk
LHV en NHG	Monica Terhal
LPGGz	Christien van der Hoeven
NVvP	Remco de Winter
NZa	Bea van Esch
NZa	Ivan Vermeulen
Politie	Henk van Dijk
Stichting Door en Voor	Ger Jan Bömer en crisiskaartconsulenten
VWS	Gonne Kelder
VWS	Rob van de Laar
VWS	Victoire Lucieer
ZN	Jelke Sloterdijk
Zorginstituut Nederland	Marjolein de Booy

Overzicht deelnemers aan invitational conferences 26 april en 6 september 2016

Organisatie	Naam	Aantal keren aanwezig
113-online	Jan Mokkenstorm	6-sep
Aanjaagteam verwarde personen	Bertine Steenbergen	26-apr
Aanjaagteam verwarde personen	Frank Berens	6-sep
Achmea/ Zilveren Kruis	Peter van Zuidam	26-apr
Acute Zorg Netwerk Noord-Nederland	Anna van Gemert	26-apr, 6-sep
Acute Zorgregio Oost	Karin van den Berg	26-apr
Acute Zorgregio Oost	San de Vroom	26-apr, 6-sep
Altrecht Utrecht	Carina Stigter	26-apr, 6-sep
Altrecht Utrecht	Steven Kuijl	26-apr, 6-sep
Altrecht Utrecht	Arjan Braam	26-apr
Ambulance regio Gelderland Midden	Peter van den Berg	26-apr
Ambulance regio Oost-Nederland	Peter van Dalen	26-apr
Ambulance Zwolle	Leo Klink	26-apr, 6-sep
Ambulancezorg Nederland	Wim ten Wolde	6-sep
Veiligheidsregio Limburg-Noord	Mariëtte Peeters	6-sep
CZ	Mat Meijer	26-apr, 6-sep
Dimence	Bas van Wel	26-apr
Dimence	Marjan Hansman	6-sep
Dimence	Elnathan Prinsen	26-apr, 6-sep
Dimence	Jeroen Traas	6-sep
Gemeente Amersfoort	Hennie Vleugel	6-sep
Gemeente Den Haag	Guus Palm	26-apr, 6-sep
Gemeente Utrecht	Willem Wiersma	26-apr
Gezondheidscentra Maarssenbroek	Vera de Graaf	26-apr
GGNet Apeldoorn	Christine van Boeijen	26-apr, 6-sep
GGNet Apeldoorn	Karin Freniks	26-apr
GGNet Apeldoorn	Karin Freniks	6-sep
GGZ Delfland	Hans van Beusekom	6-sep
GGZ Ingeest	Ienke Sieben	6-sep
GGZ Ingeest	Jenny Thomas	26-apr
GGZ Ingeest	Marije den Bult	6-sep
GGZ Ingeest	Marijke Josephus Jitta	26-apr
GGZ Nederland	Lilly Buurke	26-apr, 6-sep
GGZ Nederland	Maayke Swank	6-sep
GGZ Oost Brabant	Berry Penterman	26-apr
GGZ Rivierduinen, locatie Leiden	Theo Liesting	26-apr
GGZNHN	Alette Ruiter	26-apr, 6-sep
GGZNHN	Jan Vellema	6-sep
GGZNHN	Lianne Boersma	26-apr, 6-sep
GGZNHN	René de Jong	26-apr
Hogeschool van Amsterdam (SPV)	Ivonne van der Padt	6-sep
HuisArtsenPost Midden-Holland	Marjolijne Hanegraaf	26-apr
HuisArtsenPost Oost Brabant	Gerben Welling	26-apr, 6-sep
InEen	Ella Benedictus	6-sep
Landelijk Netwerk Acute Zorg	Katja Damen	26-apr
Landelijk Platform GGz	Bart Frank	6-sep
Landelijk Platform GGz	Nic Vos de Wael	26-apr, 6-sep
Landelijk Platform GGz	Paul Ulrich	26-apr
Landelijk Platform GGz	Rutger Colin Kips	26-apr
Landelijk Platform GGz	Hennie Kleijwegt	26-apr, 6-sep

Organisatie	Naam	Aantal keren aanwezig
Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)	Johanna Gröne	6-sep
Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)	Plonie Soeters	6-sep
Meldkamer/operationeel centrum eenheid Rotterdam	Philip den Hollander	26-apr, 6-sep
Menzis	Pascal de Bruin	6-sep
Ministerie van Veiligheid en Justitie	Monique van der Werf-Kooij	6-sep
Ministerie van Veiligheid en Justitie	Sophie Koek	6-sep
Ministerie van VWS	Anne-Marie Vervaeke	6-sep
Ministerie van VWS	Victoire Lucieer	26-apr
Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie	Victor Vladar Rivero	26-apr, 6-sep
Nederlandse Zorgautoriteit	Ivan Vermeulen	26-apr
Netwerk Acute Zorg Limburg	Johan Sijn	6-sep
Netwerk Acute Zorg VUmc/TraumaNet AMC	Marie-Fleur van der Steeg	26-apr, 6-sep
Netwerk Acute Zorg VUmc/TraumaNet AMC	Martijn Rhebergen	26-apr
Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ	Astrid Partouns	6-sep
Openbaar Ministerie	Gabriëlle Dessing	26-apr, 6-sep
Parnassia Groep Rotterdam	Hilde Rijnders	26-apr, 6-sep
Politie	Henk van Dijk	26-apr, 6-sep
Politie eenheid Midden Nederland	Hans Slijpen	26-apr, 6-sep
Politie Oost Nederland, district Gelderland-Zuid	Sarah van der Heide	26-apr
Pro Persona	Jeroen Kreuger	6-sep
Pro Persona	Maarten van Niekerk	6-sep
Rijnstate Ziekenhuis Arnhem	Arjen Gakes	26-apr, 6-sep
Rijnstate Ziekenhuis Arnhem	Gerard Disberg	6-sep
SEH TweeSteden ziekenhuis Tilburg	Eefje van den Berg	26-apr
Sint Lucas Andreas Ziekenhuis	Adriaan Honig	26-apr, 6-sep
Spoedeisende Psychiatrie Amsterdam	Ed van Leeuwen	6-sep
Spoedeisende Psychiatrie Amsterdam	Eefje Suk	26-apr, 6-sep
Spoedeisende Psychiatrie Amsterdam	Gaya Manschot	26-apr
Stichting De Tussenvoorziening	Guusta van der Zwaart	26-apr
Stichting Door en Voor	Ger Jan Bömer	6-sep
Stichting Huisartsenposten West-Brabant	Peter Aben	6-sep
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-midden	Rosanne Bartels	26-apr
Vereniging voor Verslavingsgeneeskunde Nederland	Peter Vossenbergh	6-sep
Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland	Patrick Groenewegen	26-apr, 6-sep
Vincent van Gogh	Henk Verstappen	6-sep
Zorg en Zekerheid	Johan Maat	26-apr
Zorgverzekeraars Nederland	Charlotte de Schepper	6-sep
Zorgverzekeraars Nederland	Jaap van der Rijst	6-sep
Zorgverzekeraars Nederland	Jelke Sloterdijk	26-apr

6.3. Leeswijzer: juridisch kader, definities en afkortingen

6.3.1. Juridisch kader voor het betrekken van naasten:

Bij het betrekken van naasten in de verschillende fasen van een crisis handelen hulpverleners volgens de geldende privacywetgeving, zoals de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP) en volgens de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO):

- Het is aan de persoon in crisis om te beslissen of hij wil dat zijn naasten betrokken worden. Als de persoon desgevraagd geen toestemming geeft om zijn naasten te betrekken, kan de hulpverlener de naasten uitsluitend niet-persoonsgebonden informatie verstrekken.
- Als de persoon wordt opgenomen met een BOPZ-maatregel of -machtiging gelden er afwijkende regels: de hulpverlener informeert naasten over het verblijf en ontslag. Zij ontvangen geen medisch inhoudelijke informatie, tenzij de persoon daar toestemming voor geeft.
- Op basis van de WGBO kan een hulpverlener, mits hier zwaarwegende redenen voor zijn, besluiten om de

WGBO boven de privacywetgeving te stellen en vanuit goed hulpverlenerschap naasten te betrekken.

- Hulpverleners maken gebruik van de aanbevelingen in de generieke module 'Samenwerking en ondersteuning naasten van mensen met psychische problematiek' voor de organisatie van samenwerking met naasten binnen de geldende (wettelijke) randvoorwaarden. De 'Criteria familiebeleid vanuit cliënten- en familieperspectief' van het LPGGz en haar lidorganisaties vormden een belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van deze module.
- Indien aanwezig maken hulpverleners gebruik van familiebeleid binnen de GGz-instelling, waarin afspraken gemaakt zijn over de bejegening, het informeren, het bij de zorg betrekken en het ondersteunen van naasten. Het LPGGz bevordert dit familiebeleid en draagt er zorg voor dat de criteria vanuit cliënten- en naastenperspectief hierin meegenomen worden.

De juridische randvoorwaarden rondom de informatie-uitwisseling tussen hulpverleners en tussen hulpverleners en naasten na de beoordeling door de SPV/verpleegkundig specialist en A(N)IOS/psychiater beschrijven we in Behandeling, begeleiding en terugvalpreventie.

6.3.2. Definities:

In de module hanteren we de volgende definities:

- Acut psychiatisch hulpverlener: BIG-geregistreerde professional: een psychiater, SPV, verpleegkundig specialist GGz, een A(N)IOS of een verslavingsarts KNMG. Acut psychiatische hulpverleners moeten beschikken over specifieke kennis en vaardigheden: crisisbeoordelingen/-interventies vragen specifieke deskundigheid en daarom ervaring en scholing.
- Achterwacht: De psychiater van de acut psychiatische hulpverlening. De psychiater is tijdens een beoordeling telefonisch bereikbaar en indien nodig snel ter plaatse.
- Crisisafspraken: Afspraken die handvatten bieden voor een bekende GGz-patiënt, zijn naasten en hulpverleners om een crisissituatie te voorkomen (zie Vroege onderkenning en preventie).
- Crisiskaart: samenvatting van crisisafspraken, beschrijft wat voor de persoon belangrijk is, wanneer hij psychiatisch in crisis verkeert.
- De-escaleren: het creëren en/of herstellen van rust en veiligheid voor de persoon in crisis en zijn omgeving.
- Ervaringsdeskundigen: personen die behandeld zijn in de GGz hebben de mogelijkheid om zich te laten scholen tot ervaringswerker. Zie voor meer informatie het Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid.
- Herstel: Een verandering van iemands houding, waarden, gevoelens, doelen, vaardigheden en/of rollen: een manier van een bevredigend en hoopvol leven ondanks de beperkingen die met de aandoening gepaard gaan.
- Huisartsenzorg: De zorg en triage in de huisartsenpraktijk en op de HAP.
- Maatschappelijke ondersteuning: Onder andere hulpverleners in beschermd wonen, de maatschappelijke opvang en het sociaal wijkteam.
- Naasten: Familieleden en andere naastbetrokkenen (bijvoorbeeld vrienden en burens) van personen in crisis met (het vermoeden van) een acute psychiatische stoornis, bijvoorbeeld een wettelijk vertegenwoordiger van de persoon. De persoon in crisis kan vaak aangeven wie relevante naasten zijn en welke naasten hij graag betreft bij de beoordeling: dit kan ook één naaste zijn.
- Personen met het vermoeden van een acute psychiatische stoornis: Personen met kenmerken van verwardheid en/of suïcidaliteit, zie achtergronddocument GGz-triagewijzer.
- Triage: het maken van een inschatting van de urgentie van de crisis op basis van kenmerken van de persoon en de omgeving. De urgentie bepaalt de wachttijd op de hulpverlening en welke hulpverlener(s) worden ingeschakeld.
- Uitslaapbed: Een bed voor een persoon onder invloed voor wie de acut psychiatisch hulpverlener beoordeelt dat hij niet opgenomen hoeft te worden in een psychiatische instelling, maar gebaat is bij een kort verblijf in een bed met expertise van de verslavingszorg en nabijheid van somatische zorg.
- Verwijzer: Degene die de persoon in crisis aanmeldt bij de acut psychiatische hulpverlening. Veelvoorkomende verwijzers zijn de huisarts/HAP, politie, de persoon zelf en zijn naaste.
- Voorwacht: De acut psychiatisch hulpverlener die de telefonische triage uitvoert in stap 3.
- Waar we in deze generieke module spreken over 'hij' en 'hem', bedoelen we 'hij' of 'zij' en 'hem' of 'haar'.

6.3.3. Afkortingen:

We hanteren verschillende afkortingen in de module:

- A(N)IOS: Arts (Niet) In Opleiding tot Specialist
- ANW-uren: Avond-, Nacht- en Weekenduren
- BOPZ-maatregel: Een maatregel die valt onder de Wet Bijzondere Opnemingen Psychiatrische Ziekenhuizen (BOPZ). De Wet BOPZ beschrijft de voorwaarden voor een onvrijwillige opname in een psychiatrische instelling:
 - Een inbewaringstelling (IBS) is een spoedmaatregel voor een gedwongen opname in een BOPZ-erkende GGZ-instelling of ziekenhuisafdeling.
 - Een rechterlijke machtiging (RM) is een beslissing van de rechter dat een persoon gedwongen opgenomen kan worden of blijven.
- GGD: Gemeentelijke Gezondheidsdienst
- GHB: Een drug
- HAP: Huisartsenpost
- HIC: High en Intensive Care in de psychiatrie
- IHT: Intensive Home Treatment
- KNMG: Koninklijke Nederlandse Maatschappij der Geneeskunst
- LPGGz: Landelijk Platform GGZ (vertegenwoordiging patiënten en naasten)
- Ministerie van V&J: Ministerie van Veiligheid en Justitie
- Ministerie van VWS: Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- MPU: Medisch Psychiatrische Unit
- NIFP: Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie
- NTS: Nederlandse Triage Standaard
- PAAZ: Psychiatrische Afdeling Algemeen Ziekenhuis
- POH-GGZ: De praktijkondersteuner huisarts GGZ (POH-GGZ) is opgeleid als bijvoorbeeld sociaalpsychiatrische verpleegkundige, verpleegkundige, psycholoog of maatschappelijk werker met veelal een aanvullende POH-GGZ-opleiding. De POH-GGZ biedt vraagverheldering, diagnostiek, (langer durende) ondersteuning en begeleiding of kortdurende behandeling aan patiënten met klachten van psychische, psychiatrische, psychosociale of psychosomatische aard onder verantwoordelijkheid van de huisarts.
- PUK: Psychiatrische Universiteitskliniek
- RAV: Regionale Ambulance Voorziening
- RIBW: Regionale Instelling voor Beschermende Woonvormen
- ROAZ: Regionaal Overleg Acute Zorg
- RTIC: Real-Time Intelligence Center
- SBAR: Situation, Background, Assessment, Recommendation (methode voor communicatie tussen verschillende hulpverleners)
- SEH: Spoed Eisende Hulp van een Algemeen Ziekenhuis
- SPV: Sociaal psychiatrisch verpleegkundige
- TWAZ: Tijdelijke Wet Ambulancezorg
- UMC: Universitair Medisch Centrum
- VNG: Vereniging Nederlandse Gemeenten
- WGBO: Wet op de Geneeskundige Behandelovereenkomst

6.4. Overzicht beschermende en uitlokkende factoren voor crisis

Dit overzicht beschrijft factoren die beschermend of uitlokkend zijn voor een crisis. Het overzicht is opgesteld op basis van de beschreven uitlokkende en beschermende factoren in het Handboek Spoedeisende Psychiatrie, het NHG/LHV standpunt GGZ en de multidisciplinaire richtlijn diagnostiek en behandeling van suïcidaal gedrag. In het overzicht zijn uitlokkende factoren gesplitst in kwetsbaarheidsfactoren en stressfactoren. Bij de kwetsbaarheidsfactoren gaat het om persoonskenmerken of -eigenschappen met een meer duurzaam karakter. Stressfactoren betreffen factoren die door de tijd variëren. Hierbij gaat het met name om de life events.

Type factor	Factor	Voorbeelden van factor
Beschermdende factoren	Gunstige persoonlijke factoren	- Gebrek aan neuroticisme - Geen neiging hebben tot zoeken van spanning en sensatie
	Succeservaringen	- Succeservaringen op het gebied van de omgang met stress
	Veilige hechting	
	Stevige identiteit	- Autoritatieve opvoedingsstijl: heldere regels, waardering voor inbreng van kinderen en helder communicatiepatroon - Goede relatie met ouders behouden in studententijd
	Veerkracht in gezin	- Positieve kijk op toekomst - Soepelheid van ideeën - Vaste dagelijkse gewoontes - Basisregels - Open en heldere communicatie, delen van emoties - Onderhandelingsklimaat
	Sociale cohesie	- Verantwoordelijkheid tegenover anderen, kinderen - Gezin, vrienden en goede collega's: buffer tegen stress - Goede therapeutische relatie - Actief betrokken zijn bij een religieuze gemeenschap - Aanmelden bij cliëntenorganisatie, herstelgroep, lotgenotengroep - Vrijwilligerswerk uitvoeren
Kwetsbaarheidsfactoren	Biologische factoren	- Kwetsbaarheidsgenen - Crisisituatie lijkt iets vaker voor te komen bij mannen en populatie is relatief jong
	Lage sociaaleconomische status	
	Opgroeien in moeilijke omstandigheden	
Stressfactoren (o.a. levensgebeurtenissen)	Ziekte of letsel	- Chronisch ziek zijn
	Problemen in primaire steungroep	- Overlijden partner - Echtscheiding - Zorg voor kinderen met psychiatrische stoornis, ziekte of handicap
	Problemen in sociale omgeving	- Alleenstaand zijn - Gepest worden/ervaren van dreiging of geweld

	Onderwijsproblemen	- Conflict met klasgenoot
	Werkproblemen	- Verandering in werkuren of -omstandigheden
	Huisvestingsproblemen	- Verandering in woonomstandigheden - Dakloos zijn
	Financiële problemen	- Ernstige schulden
	Problemen met het gezondheidszorgsysteem	- Gebrekkige zorgverzekering
	(Oorlogs-)trauma	- Trauma ervaren (in het verleden)

6.5. Model voor plan voor crisisafspraken

Signaleringsplan

Signaleringsplan

Naam patiënt:	
Naam behandelaar:	
Naam verpleegkundige:	
Datum:	

Belangrijke telefoonnummers	

6.6. Brøset Violence Checklist

Onderstaande checklist betreft de door de crisisdienst en politie in Utrecht vertaalde Brøset Violence Checklist.

Operationalisering gedrag/items	Score 0= afwezig/1= aanwezig
	Totaalscore: 1-2= matig/>3=hoog
Verward	
Geïrriteerd	
Luiddruchtigheid	
Fysiek bedreigend	
Verbaal bedreigend	
Aanval op voorwerpen	

6.7. Triagechecklist eerste hulp

Het Handboek Spoedeisende Psychiatrie bevat een triagechecklist voor personen met psychiatrische problemen op een eerste hulp (pagina 55). Deze checklist kan als leidraad dienen voor de ontwikkeling van handvatten voor hulpverleners in de maatschappelijke opvang/beschermd wonen om in te schatten welke hulpverlening de persoon nodig heeft:

- Inventariseer problemen
- Observeer het gedrag van de persoon
- Verzamel informatie bij naasten van de persoon
- Check vitale functies
- Inventariseer aanwijzingen voor lichamelijke ziekte
- Vraag naar medicatiegebruik (en indien mogelijk controleren)
- Vraag naar de somatische en psychiatrische voorgeschiedenis. Heeft de persoon een crisiskaart?

- Bepaal de ernst van de problemen
- Bepaal of de persoon een gevaar is voor zichzelf of voor anderen
- Schat het risico van weglopen in
- Overweeg of de verschijnselen van de persoon veroorzaakt kunnen worden door een somatische crisis
- Bepaal de urgentie van verpleegkundige zorg
- Bepaal hoe lang de persoon kan wachten op nadere beoordeling
- Maak de omgeving geschikt om de persoon veilig te laten wachten (bijvoorbeeld: verwijder potentieel gevaarlijke voorwerpen)
- Beoordeel welke maatregelen genomen moeten worden om somatische noodtoestanden te voorkomen

6.8. Informatie triage door voorwacht crisisdienst

In het Handboek Spoedeisende Psychiatrie (pagina 56) en het Praktijkboek Crisisinterventie (pagina 50) staat beschreven welke informatie de voorwacht van de GGZ-crisisdienst nodig heeft voor (telefonische) triage. We geven de benodigde informatie hieronder weer:

- Verwijzergegevens:
 - Naam
 - Beroep
 - Bereikbaarheid
- Cliëntgegevens:
 - Personalia
 - Aanleiding voor consultvraag
 - Hulpvraag cliënt
 - Inschatting verwijzer van eventuele psychische ziekte
 - Gegevens eventuele (GGZ-)behandeling/behandelaar
 - Eventuele psychiatrische voorgeschiedenis (inclusief crisiskaart)
 - Begindatum van klachten
- Eventuele:
 - Agressie, actueel en in het verleden
 - Suïcidaliteit
 - Verslaving
 - Lichamelijke bijzonderheden
 - Medicijngebruik
- Gegevens steunsysteem:
 - Namen
 - Relatie tot cliënt
 - Telefoonnummers
- Overwegingen verwijzer:
 - Inschatting verwijzer achtergrond klachten
 - Hulpvraag verwijzer

6.9. Verdieping

6.9.1. Regio Amsterdam

- Stroomschema

6.9.2. Protocollen

- detoxificatieprotocol voor GHB (ontwikkeld door NISPA)
- het stappenplan GHB opvang intoxicatie en onthouding (regio Den Haag);,
- de procedure Acute GHB onthouding (Netwerk Acute Zorg Euregio),
- en onderdelen van de richtlijn Verwarde personen (Amsterdam).

6.9.3. Ambulance Amsterdam

Een voorbeeld van werkinstructies voor sedatie geeft de werkinstructie bij onrust van Ambulance Amsterdam. (zie [Werkinstructies](#) en [Landelijk Protocol Ambulancezorg](#)). Het toepassen van beperkende maatregelen tijdens vervoer zonder dat er een BOPZ maatregel is, gebeurt op dit moment onder de WGBO ('goed hulpverlenerschap')/Ambtsinstructies (politie), maar vereist nadere (juridische) uitwerking.